

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXXXVIII. évfolyam • 2003. május

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

Miniszteri konferencia Bécsben

2003. április 28-30.

Egyre több riasztó jelzés érkezett világszerte a szakma, a kutatók, a civil szervezetek és a természetvédők felől az erdők állapotának romlásáról, az erdőtüzekről és más károkról, a biológia sokféleséget veszélyeztető és a klímaváltozást előidéző kedvezőtlen folyamatokról, a faanyag-hasznosítás, valamint a vidékfejlesztés gondjairól.

Az európai erdészársadalom már az 1992-es, emlékezetes riói Környezet és Fejlődés Konferenciát (a Föld-csúcsot) megelőzően, 1990-ben Strasbourghban megfogalmazott egy kormányzati szintű ajánlás csomagot az erdők állapotromlásának megállítására. Mint ismeretes, a Föld-csúcson nem sikerült nemzetközi joghatással bíró határozatokat hozni, csupán ajánlások születtek (ilyenek voltak többek között a fenntartható gazdálkodással foglalkozó A XXI. Század Feladatai – az Agenda 21 – és az Erdészeti Alapelvek). Ezért a strasbourgi tanácskozás nemcsak az európai erdők védelmét szolgáló miniszteri konferenciák első állomásává, hanem Rió előfutárává is vált.

1993-ban újabb konferenciát szerveztek Helsinkiben, ahol már 37 európai ország, az Európai Unió és számos szervezet vett részt. Ezen elfogadták többek között az európai erdőkben folytatandó tartamos gazdálkodás és a biológia sokféleség megőrzésének irányelveit. 1998-ban Lisszabonban folytatódott a munka, és elsősorban az erdő és a társadalom közötti kapcsolatot vizsgálták, továbbá a tartamos erdőgazdálkodás további részleteit (követelmények, tavók, gyakorlati irányelvek) dolgozták ki. Ez a mutatórendszer hat fő követelmény köré cso-

A dokumentumokat magyar részről Németh Imre miniszter látta el kézjegyével

A konferencián résztvevő 44 ország minisztereinek „családi” fotója

portosítható: az erdők szerepe a globális szénkörforgalomban, az erdei ökoszisztéma életképességének fenntartása, az erdők termelési funkcióinak megtartása, az erdők biológia sokféleségének megőrzése és bővítése, az erdők védelmi szerepének javítása, valamint az erdők egyéb, például közjóléti szerepének biztosítása. Megállapították, hogy az erdők sokrétű funkcióinak és az erdőgazdálkodás során megtermelt javaknak a széleskörű bemutatása a társadalommal folytatott intenzív párbeszédet, kommunikációt tesz szükségessé.

Az 1996-ban elfogadott LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről így kezdődik: Az erdő a szárazföld legösszetettebb természeti (ökológiai) rendszere, amelynek léte a környezetre gyakorolt hatásai-ból eredően az egészséges emberi élet egyik alapvető feltétele. Ezzel együtt a hazai erdészetet számos feszültség terheli, hiszen az erdőgazdálkodást folytató részvénytársaságokkal szemben komoly gazdasági követelményeket támasztanak, ugyanakkor szigorú természetvédelmi korlátok szabályozzák működésüket. A rendszerváltozást követően az erdőgazdálkodók közé új szektor – a magánerdőtulajdonosoké – lépett be. A többszázézer új tulajdonos szakmai irányítása nagy kihívást jelent az ágazatnak. Az ő – lehetőleg gyorsabb – haszonvételi érdekeik éles ellentétben állnak a természetközeli erdők kialakításával, az őshonos fafajok telepítésének szakmai követelményeivel. A közeljövő új feladatai között meg kell említenünk a szántóföldi művelésből kivont területek erdőgazdasági hasznosítását is.

Az erdők védelmének, ennek az össztársadalmi – de nyugodtan mondhatjuk, hogy –, globális érdekeknek a fölismerésében és tudatosításában kiemelt szerepe van a tömegkommunikációnak.

Ez év áprilisában, Bécsben, a Hofburgban 44 európai ország képviselőinek részvételével folytatódott az erdők védelme érdekében összehívott konferencia sorozat. 28-án, 9 órakor megnyílt a IV. Miniszteri Konferencia az Európai Erdők Védelméért. 29-én, a tanácskozáson Németh Imre FVM miniszter, a magyar küldöttség vezetője is felszólt. Délután elkészültek a küldöttségének vezetőiről a „családi” fotók. Ezt követően megnyílt az Erdészet és Művészet című nemzetközi kiállítás. Másnap délelőtti sajtótájékoztatón számoltak be a miniszterek a konferencia munkájáról, majd sor került a dokumentumok aláírására. Hazánk nevében Németh Imre miniszter írta alá a megállapodást. Az aláírásnál jelen volt Holdampf Gyula, az EH elnökhelyettese, továbbá a szakértők soraiban Csóka Péter, az ÁESZ főigazgatója, valamint Szedlák Tamás, az EH főtanácsosa is.

A konferenciára is menetrendszerűen megérkezett a WWF kemény bírálata, amit közleményben jelentettek meg az egyes országok szervezetei. Az egyik magyar szakértő szerint a WWF-nek az a dolga, hogy bíráljon, ha nem tenné, akkor nem lenne rá szükség. Magyarország egyébként nem szerepelt azon felsorolt országok között, ahol állításuk szerint nem megfelelő az erdők védelme.

(zétényi)

Fotó: Nahlik Nárcisz

A harmadik oldal

Háromszáz évvel ezelőtt, 1703-ban kezdődött a Rákóczi-szabadságharc, és különböző szervezetek már készülnek az évforduló megünneplésére. Javaslom, hogy az egyesületi programok keretében kapcsolódjunk a helyi rendezvényekhez, mutassunk rá a Rákócziak és az erdő kapcsolatára.

Ez többéves program, mert bizonyára máskor emlékeznek Tarpán és Szécsényben, máskor Vak Bottyán győztes dunántúli csatáira, Tokaj, Sárospatak, Miskolc, Ónod, Eger, Rombány, Szerencs, Pápa, Esztergom, Szeged stb. eseményeire.

Emlékezzünk az erdő korabeli rendeltetésére, arra, hogy éveken keresztül rejtette a bujdosókat, és abol az ifjú Rákóczi vadászgyakorlatait végezte. Arra az erdőre, amelynek használatát dédapja, I. Rákóczi György már részletes utasításban szabályozta. Emlékezzünk, hogy a bükkösök hasznosítása és a tokaji borospalackok készítése érdekében alapította a regéci üvegbutát. Kikapcsolódásként, vadászat közben kereste fel a telkibányai bányászokat, akik azért panaszkodtak, mert „lehetetlen, hogy a bányákat is műveljék és Patakra is szolgáljanak”.

Rudabányán rezet olvasztottak a liberálisokhoz, ezért a bányászokat, favágókat, szénégetőket itt is mentesítette a földesúri terhek alól. Fatakarékosági intézkedésnek is tekinthetjük, hogy a Gazdasági Tanács javaslatára utasításban szabályozta a szőlőkaró és a hordó méretét.

Az Emlékiratokban olvashatjuk: „a Tisza felől nincsen egyéb, csak rendkívül sűrű erdő, meglepően magas, egyenes és vastag tölgyekkel”. Mintha utasítását ellenőrizte volna; „minden időbalasztás nélkül” küldjenek 150 bordó bort „gönczifában” a porosz királynak.

A fejedelem Európa segítségét kérte, követei állandóan a francia, svéd, porosz udvart járták, békétárgyalásain angol és holland diplomaták közvetítettek.

Vigyük magunkkal a vezérlő fejedelem emlékét Európába is!

Járasi Lőrinc

Tartalom

Zétényi Zoltán: Miniszteri konferencia Bécsben	borító 2
Halász Gábor: Nem kell félni a Nemzeti Földalaptól!	130
Együtműködési keret-megállapodás	132
Miniszteri válaszok képviselői kérdésekre.....	133
Járasi Lőrinc: Alsó-Gömöri Erdőbirtokossági Társulat	135
Jakucs Erzsébet: A mikorrhizák erdészeti alkalmazása	136

Dr. Frank Norbert:
Populáció vizsgálatok a bakonyi tiszafásban

138

Dr. Szabó Ilona: A hegyi juhar kórokozói.....	140
Bezzegh Péter: Az ország legszebb fája	142

Lakatos F. – Traser Gy. – Kovács Z.:
A gyarmatpusztai vadgesztenyés

143

Tavaszköszöntő Ravazdon	145
Sere Ferenc: A Csongrád Megyei Helyi Csoport	146
Apatóczy István: Interjú Hetényi Magdolnával	147
H. Temesvári Ágota – Horváth Jenő: Bolyai János élete és munkássága	148
Riedl Gyula – dr. Sárvári János: Miről írtunk 100 éve?	151
Dr. Baráth László: Aki posztumusz könyvével erdészettörténetet írt	152
Egyesületi hírek.....	155

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXXXVIII. évfolyam 5. szám (május)

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: DR. SZIKRA DEZSŐ

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: Andrési Pál, Apatóczy István, dr. Bartha Dénes, Detrich Miklós, Greguss László Géza, dr. Járasi Lőrinc, dr. Sárvári János, Zétényi Zoltán.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon/fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: CSERÉP JÁNOS elnök

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: ifj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2003. április 30.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, fotóért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

Címképünk: Földalapp a jövő erdeire. Fotó: Pápai Gábor.

Nem kell félni a Nemzeti Földalaptól!

A szokatlan cím miatt tartozom egy kis magyarázattal.

Az Erdészeti Lapok tavaly novemberi számában megjelent egy írás – általam nagyra becsült – dr. Kollwenz Ödön díszokleveles kollégánk tollából. Az írásból messze bangzanak Dönci bátyám féltő, intő szavai, melyeket ezúton is köszönök. Köszönöm, mert én is félttem az erdőt általában és most hivatalból az állami erdőt különösen. Az erdőt féltő szavak köszönete mellett elsősorban szeretném alábúzni azokat a tisztességes szándékból fakadó célokat és irányelveket, amelyek mentén a jelenlegi – nem igazán rendezett – állapotból, a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) megfeszített munkájával szeretném eljutni a működtethető méretű birtokokhoz, az erdőknél is. A teljesség igénye nélkül szeretném megvilágítani – az említett cikkben is felemlített – nébány, az erdészszakmát meghatározó alapkérdésen keresztül az NFA tevékenységét, az erdők ügye iránti elkötelezettségét.

Az NFA egy a sok tulajdonos közül, jöllehet a legnagyobb. Ugyanazt kell tennie, mint a többi jó gazdának: féltetni, óvni, gyarapítani és persze használni, hasznosítani a vagyont. Az NFA által kezelt földalap szerepe a fenntartható mező- és erdőgazdasági fejlődést biztosító földhasználatban az, hogy az állami tulajdonú termőföld hasznosításával segítse elő a mezőgazdaságból, erdőgazdaságból élők, a tényleges földhasználók helyzetének stabilizálását, segítse elő a racionális földtulajdonosi és földbérleti rendszer kialakulását.

Az NFA a földbirtok-politikai irányelvekben nem azt a feladatot kapta, hogy beskatulyázza a földügyi, birtokszerkezeti problémákat, nem arra kapott felhatalmazást, hogy falakat építsen, melyek mögé visszavonulva kezelje sajátos ügyeit, hanem ellenkezőleg, nyitnia kell.

Ha voltak falak, nem azok lerombolásával kell foglalkozni, kívül kell lépni a falakon és nyitottan, mindenkiel tisztán kell láttatni a közhasznú szándékat, az elképzelt jövőt.

A rábízott – ún. hozzárendelt – vagyont és azt a virtuális vagyont, amelyre elhivatott megszerezni, a magyar termőföld ésszerű hasznosítása érdekében úgy kell kezelnie, hogy az a jövőben is tisztán szolgálja a termőföld használóit.

Kell-e félni attól, hogy kevesebb erdő, kevesebb állami erdő lesz?

Az NFA – belátható időn belül – nagyságrendileg nem kívánja csökkenteni a rábízott állami tulajdonú termőföld vagyონrészt, különösen nem az erdőket. Az állami erdőtömbökben tiszta vagyoni helyzetet akar teremteni, ennek a műszaki feltételeit is beleértve, megszüntetve ezzel a még gyakori helyzetet, amikor egy földrészleten belül vegyes és tisztázatlan, tulajdoni és használati viszonyok fordulnak elő. A tartamos – fenntartható – erdőgazdálkodás biztosítása érdekében az NFA egységes elveket alkalmazva kívánja kialakítani a gazdálkodás földrajzi kereteit is. A jogszabályi előírásoknak eleget téve meg kell teremtenie a földrészlet alapú erdővagyon-nyilvántartást, megteremtve ezzel a hiteles földnyilvántartás és az erdészeti igazgatás adatai között az átjárhatóságot.

Szeretnénk a szakmai, ökológiai, a vagyonkezelés és hasznosítás valamennyi közgazdasági érvével elérni, hogy az állami erdők tulajdonosi képviselete a rendeltetés szerint ne különbözzék. Két szomszédos erdőrészletben ne más képviselje a magyar államot, mint tulajdonost, csak azért, mert az egyik fatermelési rendeltetésű, a másik pedig védett természeti terület. Ezeknek a védett területeknek az NFA ugyanolyan jó gazdája lenne, mint azok a tulajdonosok, vagyonkezelők voltak sok-sok évtizeden, évszázadon át, akik-

nek munkája nyomán ezek az erdők fel-növekedtek és ma arra érdemesültek, hogy védett természeti területnek tekinthessük őket. Nem tartom valószínűnek, hogy ma más volna az erdész szándéka, ha tisztességgel el akarja látni feladatát, mint akkor volt, amikor ezek az erdők létrejöttek, vagy amikor azokat elődeinktől átvettük.

Az egységes erdőkezelésnek – hála Istennek – van még más biztosítéka is Magyarországon. Az erdészeti igazgatás országosan egységes szervezete, az Állami Erdészeti Szolgálat és az általa nagyon jól szabályozottan – az ország valamennyi erdejére, állami feladatként – készülő körzeti erdőtervek és erdőgazdálkodási üzemtervek. Ezek biztosítják az állandóságot, a fenntartható fejlődést és azonos mércével mérnek. Ezeknek az üzemterveknek az előírásai ugyanúgy kötelezőek a NFA tulajdonosi körében kezelt erdőkre, mint bármelyik másakra és köztudott, hogy az állami erdővel való gazdálkodás mindig mintaeértékű volt. Ezt a hagyományosan mintaszerű gazdálkodást az NFA is megköveteli azoktól, akikre az erdők kezelését bízta.

Kire bízta az NFA az állami erdők kezelését és milyen feltételekkel?

Az államháztartási törvény előírása szerint az állami erdő kezelésére, a 100 %-ig állami tulajdonban lévő erdészeti részvénytársaság köthet vagyonkezelési szerződést az NFA-val.

Az erdészeti részvénytársaságok, megalakulásuk – 1993 – óta ideiglenes vagyonkezelési szerződés alapján kezelik az állami erdőket. A 22 állami erdőt kezelő erdészeti részvénytársaság vezetőjével a közelmúltban megbeszélést folytatott az NFA. Az általános tájékozáson túl megegyezés született arról, hogy a legfontosabb szakmai alapelvek lefektetésére műhelymunkát kell beindítani két bizottság formájában, melyek munkája eredményeként az EU-csatlakozás küszöbén meg kell határozni az állami erdők kezelési szabályait, működtethető pénzügyi és támogatási rendszerét, továbbá a védett természeti területeken lévő erdők kezelését. A bizottsági munkában részt vesznek az Erdészeti Hivatal, az ÁPV Rt., az Rt.-k, az ÁESZ és a NyME Erdőmérnöki Kara.

Nem kell félni attól, hogy az NFA az erdőbirtokokat felszabdalná és hasznosításukról így gondoskodna.

Köztudott dolog, hogy az elmúlt 10 év alatt különböző jogcímen – jórészt kárpótlási árverés és termelőszövetkezeti részaránytulajdon-juttatás útján – 5,5 millió hektár termőföld került mintegy két és fél millió magánszemély tulajdonába. Azt is tudjuk erről a termőföld-mennyiségről, hogy jelentős részük csak kataszteri tisztajövedelem (aranykorona) arányában nevesített, vagy osztatlan közös tulajdonba adott föld. Az aprócska földterületek nagy része olyan tulajdonosok kezébe került, akik koruknál fogva vagy a termőföldtől távol lakva képtelenek azt megművelni. A közös tulajdonban lévő mintegy másfélmillió hektár termőföld 80 %-ára jelentették be a tulajdonosok a megosztási szándékukat.

Az NFA tevékenységének egyik legfontosabb eredményeként Magyarországon ki kell alakulni olyan kezelhető birtokszerkezetnek, amely jórészt a családi gazdaságokon alapul.

Nem gondolunk gyors, látványos sikerekre. Nem lehet ma az elmúlt század hatvanas éveiből ismert „tagosítás” módszereivel dolgozni. A birtokrendezési stratégiánkat az önkéntesség, az átláthatóság jellemzi, nem szabtuk rá határidőt, bízunk abban, hogy a józan érdekltség, ha tisztességgel párosul, gyorsítja az általunk támogatott folyamatokat.

Példaként kívánom megemlíteni, hogy a zsebszerződés által teremtett kiszolgáltatottság megszüntetését célzó, erre meghirdetett állami földfelvásárlásokra érkezett felajánlásokat most vesszük sorra, kifejezetten birtokegyesítési célból fogjuk megvásárolni azokat, amelyek beilleszthetők a földbirtok-politikai irányelvek szabta határok közé. A felvásárlás célja, hogy a termőföld azokhoz kerüljön megfelelő nagyságrendben, akik meg akarják művelni, akik a földből akarnak megélni.

Ha valaki végiggondolja az első – nagyobb léptékű – földbirtok-politikai programunkat, az „életjáradékot földért” akciónkat, nem nehéz rájönnie, hogy a sok kis földterület tulajdonosai közül miért azokat választottuk ki, akik a rendszerváltást követően jogosultságuk és a földhöz való kötődésük folytán ugyan földhöz jutottak, de koruk vagy egészségi állapotuk miatt, már megművelni nem voltak képesek. Ne-

kik a földjük értékének a kétszeresét alapul véve ajánlottuk az életjáradéki ellátást úgy, hogy egyben ez lesz az első olyan állami földfelvásárlás, amely kedvezően befolyásolja majd a normális termőföldárak kialakulását.

Szabad-e az erdőt eladni?

Nem csak állami erdőre vonatkoztatva, de azt is beleértve, igen, szabad, sőt abban az esetben, amikor a tulajdonosnak az erdő teljesítőképességét meghaladónan van szüksége bevételekre, egyenesen ajánlatos. Nem mindegy, hogy milyen áron. Szerencsére az elmúlt 10 esztendőben az egyetemi oktatás keretein belül, a korábbiánál nagyobb hangsúlyt fektettek az erdőérték-számítás oktatására a rendes, ill. a posztgraduális képzés keretein belül is. Az NFA-nak jelentős szerepe van a termőföld-forgalom és a reális földárak kialakulásában. Ezt a feladatot, komolyan veszi az NFA. A termőföldek értékelését azoktól a szakértőktől fogadják el, akiket szigorú feltételekkel kiírt pályázat alapján választott ki.

Az erdők forgalmi értékének megállapítását csak azoktól fogadják el, akik azt a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán, vagy jogelődeinél oktató erdészeti módszerekkel határozzák meg. Jogszabályban először jelent meg – példamutató módon –, hogy az állami tulajdonos képviselője csak az erdészeti módszerekkel készített vagyoneértékelést fogadja el. Úgy gondolom ez a módszer a nyilvánosság előtt bátran vállalható és a termőföld- és az erdővagyon-gazdálkodás biztos alapját képezheti. Nem kell tartani az állami vagyon elherdálásától, vagy az állami források megalapozatlan elköltésétől.

Milyen befolyása lehet az NFA-nak az erdőtelepítésre?

Az NFA működését szabályozó országgyűlési határozat, amely a földbirtok-politika irányelveiről szól, az erdőtelepítéssel kapcsolatban több helyen is ad feladatot a szervezetnek. Ilyenek: – „a Nemzeti Erdőtelepítési Programban foglaltak végrehajtásának támogatása”,

„a mezőgazdasági termelésre kevésbé alkalmas termőföldek, földterületek más irányú hasznosításának előkészítése, támogatása, esetenként végrehajtása”,

„a mezőgazdasági termelés összehangolása a természetvédelem, a környezetvédelem, a talajvédelem, a terü-

letfejlesztés, a vízgazdálkodás, a vonalas létesítmények szempontjaival”. Ez utóbbinál elég csak a Vásárhelyi Terv során megvalósításra tervezett állandó ill. szükségtározók által elfoglalt területek hasznosítására gondolni.

A jövő számára is esélyt biztosító földhasznosítás a jelenben csak úgy képzelhető el, ha az NFA szerteágazó tevékenységének társadalmi, gazdasági eredményessége és annak szakmapolitikai jelentősége összhangban van, egymást erősítik.

Az NFA hatékony földkészlet-gazdálkodásához, az állami tulajdonú termőföldekkel való egységes gazdálkodás biztosításához meg kell határozni a távoli jövőben elérni kívánt állapotot, a hozzá vezető utat és az elérés eszközeit.

Az NFA-nak jogszabályban rögzített kötelezettsége az általa kezelt vagyon hasznosítására – annak felmérését és nyilvántartását követően – tervet készíteni.

Az állami tulajdonú termőföldek egységes kezelésének megtervezését, kialakítását már a kezdetektől zavarja az a tény, hogy a tulajdonosi képviselő továbbra is osztott.

Az állami termőföldhasználat korábbi gyakorlatából örökölt feladatok, beidegződések egyrészt megszabják a kezdeti lépéseket, másrészt az indulásnál kellő zavart keltenek a szabályozott tevékenység kialakításában.

Az NFA-nak nehezíti – és egyben széppé teszi – a munkáját az is, hogy az állami tulajdonú termőföld-vagyon egységes kezelését, hasznosítását annak megőrzése, esetleges gyarapítása mellett úgy kell megoldania, hogy közben az egész tevékenységének a fő célja: a magántulajdonra épülő gazdaság, piacgazdaság segítése, a kedvezőtlen (működésképtelen) birtokszerkezet átalakulásának kieszközölése, működőképessé tétele.

Természetesen az NFA közhasznú tevékenységét kezdetben nagyobb mértékű, később kisebb arányú, közcélú támogatásban kell részesíteni.

A startnál jelentkező többletfeladatok ellátására, a törvényes módszerek alkalmazását beleértve, olyan – a különböző feladatokra szakosodott – profi szervezeteket kell igénybe venni, ahol a munkavégzés során biztosított a feladat ellátásának szakszerűsége, teljessége, tisztasága és az időbeni teljesítés is kedvező. Az NFA központi költségvetési szerv, közszolgálati intézmény, alkalmazottai köztisztviselők.

Működésének rendjét, az ilyen intézményekre vonatkozó rendelkezéseken kívül jelenleg még további öt jogszabály írja le.

Az intézmény szabályozott működésére vonatkozó előírásokból most ké-

szülnek a napi munkához szükséges eljárásai rendek és a közeljövőben teljesedik ki a szervezet is. Akik eddig aggódtak az állami erdők sorsát illetően, remélem az itt vázolt elképzelések némi megnyugvást jelentenek számukra, a

bizalom további erősítésére tájékoztatom a lap olvasóit, hogy az erdészeti szakkezelés tulajdonosi elvárásainak kiteljesítése érdekében az NFA tervezi megyei irodáinál is egy-egy erdőmérnök felvételét.

Együttműködési keret-megállapodás

A Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (1055 Budapest, Kossuth tér 11.), a továbbiakban NFA és az Állami Erdészeti Szolgálat (1054 Budapest, Széchenyi utca 14.), a továbbiakban AESZ, attól a nemes céltól vezérelve, hogy a két intézmény tevékenységében, megkeresve a lehetséges csatlakozási felületeket, az alapító magyar állam által rájuk ruházott feladatok végrehajtása során együttműködjön, figyelemmel a költségvetési források takarékos kihasználására, az alábbi megállapodást köti:

Informatikai kapcsolatok – adatforgalom

1. Az NFA hozzárendelt vagyona nyilvántartásának kialakításához – melyen belül el kell különíteni az erdőt – az AESZ biztosítja az Országos Erdőállomány Adattárból való adatszolgáltatást. Hasonlóképpen az NFA a tulajdonra vonatkozó információval segíti az Adattár működtetését.

2. Az erdővagyon földrésztlet szintű nyilvántartásának kialakításához az együttműködő felek egymásnak kölcsönös segítséget nyújtanak.

A tartamos erdőgazdálkodást biztosító tulajdonosi intézkedésekhez az erdészeti nyilvántartásból származó információk felhasználása

1. A fenntartható erdőgazdálkodást szabályozó körzeti erdőtervek, illetve üzemtervek készítésénél, az irányelvek meghatározása és a gazdálkodás lehetőségeinek megállapítása alkalmával az együttműködő felek kialakítják elveiket és egyeztetik a tervezés közös nézeteken alapuló kereteit.

2. Az NFA vagyoni körében folytatott erdőgazdálkodási tevékenységhez kapcsolódó okiratok egy példányát az AESZ az NFA-nak, a vagyonnyilvántartáshoz való csatlolás végett megküldi.

Az erdészeti igazgatás jelzéseinak és helyzetértékelésének felhasználása a korszerű birtokszerkezet kialakításában

1. Az NFA vagyoni körének változásával összefüggésben az adatszolgáltatás és kölcsönös tájékoztatás területén

Csóka Péter (balról) és Benedek Fülöp

együttműködő felek egymással folyamatos kapcsolatot tartanak.

2. Az NFA föld/erdő/vásárlásaihoz, azok vagyonértékeléséhez szükséges – aktuális üzemtervi – adatokat az AESZ az NFA igénye alapján rendelkezésre bocsátja.

3. A rendezetlen erdők adatait – a rendezéshez felhasználható javaslatával együtt – az AESZ az NFA rendelkezésére bocsátja annak érdekében, hogy az NFA közreműködésével az ún. rendezetlen erdők területe a jövőben csökkenjen, illetve átkerüljön – lehetőleg teljes mértékben – a kezelt erdők közé.

Jogszabály-előkészítés támogatása a felhasználók oldaláról

Az NFA és az AESZ egymás rendelkezésére bocsátja a közös működési területre eső jogszabályok működtetésével kapcsolatos tapasztalatokat és együttműködnek a szükségesnek ítélt módosításokat kezdeményező javaslatok kidolgozásában.

Közreműködés a Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram kialakításában és végrehajtásában, az EU-csatlakozás előkészítésében

1. Az NFA és az AESZ együttműködik a kincstári erdővagyonnal való gazdálkodás elveinek kialakításában.

2. Az AESZ az NFA által igényelt mértékben közreműködik az állami erdők lehetséges kezelési modelljeinek kidolgozásában.

3. A közcélú nagy beruházások erdészeti vonatkozásainak kölcsönös előnyökön nyugvó megtervezése:

- erdőtelepítések,
- Vásárhelyi Terv során megvalósuló víztározók környezetkímélő földhasznosítása,
- Nemzeti Autópálya Program védőfásításainak megtervezése.

Kommunikációs együttműködés a közös területeken

1. Az erdő, az erdőgazdálkodás közhasznóságának együttes népszerűsítése.

2. Az együttműködő felek közönségkapcsolatainak rendszeres egyeztetése, esetenként együttes fellépése.

Nemzetközi kapcsolatok

1. Az erdészeti igazgatás és az állami földterületek (Nemzeti Földalap) vagyongazdálkodásával kapcsolatos nemzetközi ismeretekről az együttműködő felek egymást kölcsönösen és rendszeresen tájékoztatják.

2. Az együttműködő felek saját nemzetközi kapcsolataik kiépítése és gyakorlása során kölcsönösen figyelemmel kísérik egymás érdekeit.

3. Az EU-csatlakozást elősegítő nemzetközi tapasztalatokat együttműködő felek rendszeresen kicserélik.

Egyéb tevékenységek

Az oktatás, továbbképzés, üdülés, sport és egyéb kulturális programjairól együttműködő felek egymást kölcsönösen tájékoztatják, kölcsönös előnyök alapján közös programok szervezéséről döntenek.

A jelen keret-megállapodásban tárgyalt adat- és információszolgáltatást, illetve szakértői tevékenységet igénylő valamennyi rendszeres vagy egyedi együttműködési feladat elvégzésének részletes feltételeit az együttműködő felek külön megállapodásban szabályozzák.

Fenti keret-megállapodást, mint közös akaratunkkal megegyező szándékokat tükröző okiratot aláírásunkkal, a mai napon szentesítjük.

Budapest, 2003. március 24.

Csóka Péter

főigazgató

Benedek Fülöp

címzetes államtitkár

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Mellékelten megküldöm Önnek szíves felhasználásra azokat a válaszokat, amelyeket az elmúlt időszakban különböző minisztériumokból írásbeli kérdéseimre kaptam.

Úgy gondolom, hogy némelyik az erdészet ügyében elkötelezett olvasóikat is érdekelheti, számukra is nyújt hasznos információkat.

Mint egyesületi tag is kívánok Önöknek munkájukhoz sok sikert és jó egészséget.

Budapest, 2003. március 31.

Üdvözlettel:

Borkó Károly
országgyűlési képviselő

Tisztelt Képviselő Úr!

A Hárszabály 91. §-a alapján K/2705. számon hozzámm benyújtott, „Milyen támogatásokra számíthatnak a magán-erdő-gazdálkodók az EU-hoz való csatlakozást követően?” című írásbeli kérdésére a következő választ adom.

A mezőgazdasági területek erdősítéséhez uniós csatlakozásunk után a 1257/1999. EK Tanácsi rendelet 31. cikke alapján az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garancia Részlegéből támogatás nyújtható a magántulajdonban levő területek esetében

– mezőgazdasági hasznosítású földterületek erdőtelepítéséhez (az első kivitelhez az erdőtelepítés 1. évében),

– az erdőtelepítést (az első kivitel) követő öt évben (2–6. év) a telepítési költségeken túlmenően az erdősített területek gondozása (ápolása és védelme) költségeinek fedezetére (hektáronkénti éves juttatás), továbbá

– az erdősített területek után legfeljebb húszéves időtartamon (1–20. év) keresztül a jövedelemkiesés fedezetére (hektáronkénti éves juttatás).

Állami tulajdonban levő mezőgazdasági hasznosítású földterületek erdősítése esetében támogatás kizárólag a telepítéshez (1. év) vehető igénybe.

Mezőgazdasági területek erdősítéséhez nem nyújtható támogatás

– a korai nyugdíjazási támogatásban részesülő gazdálkodóknak,

– karácsonyfa-telepek létesítésére.

445/2002/EK Bizottsági rendelet 26. cikke alapján az erdősítési támogatásra – az 1257/1999/EK Tanácsi rendelet 31. cikke értelmében – jogosult mezőgazdasági földterületet a tagállam határozza meg, és az különösen olyan szántóföldre, füves területre, állandó legelőre és évelő növények termesztésére használt területre terjed ki, amelyeken rendszeres gazdálkodás folyik.

445/2002/EK Bizottsági rendelet 27. cikke szerint, az 1257/1999/EK Tanácsi rendelet 31. cikke (1) bekezdése második albekezdésének második francia bekezdése értelmében „gazdálkodó” az a személy, aki – a tagállamok által meghatározandó részletes ismérvek szerint – munkaidejének jelentős részét mezőgazdasági tevékenységre fordítja és jövedelmének jelentős részét ebből szerzi.

A gyorsan növvő 15 évnél kisebb vágásfordulójú (két végvágás között eltelt idő kevesebb, mint 15 év) fajok esetében támogatás csak a telepítés (1. év) költségeinek fedezésére adható a hivatkozott uniós jogszabályok alapján.

A nem mezőgazdasági magánterületek erdősítése – és a mezőgazdasági területek erdősítésén kívül valamennyi erdészeti intézkedés – az EMOGA Orientációs Részlegéből lesz majd támogatható a 1257/1999. Tanácsi rendelet 29., 30. és 32. cikke alapján. A közeljövőben (2004–2006) ezen intézkedések támogatása uniós forrás hiányában uniós hozzájárulás nélkül tisztán nemzeti támogatásból történik.

Idén támogatásból csak azok a gazdálkodók telepíthetnek erdőt, akiknek a pályázata már elfogadásra került. A 2003. évben felhasználható keret jóváhagyott költségvetésekkel már teljesen leköltött. Sajnos az idei szűkös pénzügyi forrás (kevesebb a tervezettnél, de még az elmúlt évinél is) a megnövekedett folyamatban levő erdőtelepítési állomány adta determináció következményeként is az igénynél jóval kevesebb új erdőtelepítés elkezdését teszi lehetővé.

Amennyiben magántulajdonos szántóterületből kíván tartósan kivonni erdőtelepítés céljából földterületet a korábbiakban részletezett uniós jogszabályi előfeltételeknek megfelelően, az erdősített területek után legfeljebb húszéves időtartamon (1–20. év) keresztül támogatást (hektáronkénti éves jutta-

tást) vehet igénybe a jövedelem-kiesés fedezetére.

A csatlakozás után a pénzügyi források remélhetőleg lehetővé teszik a mezőgazdasági szerkezet-átalakítás megvalósítását segítő erdőtelepítési program végrehajtását.

Dr. Németh Imre
miniszter

♦ ♦ ♦

Tisztelt Képviselő Úr!

A „Cseperednek-e már a csemeték?” címmel az Országgyűlés Hárszabálya 91. §-ának (2) bekezdésében foglaltak szerint hozzámm intézett, K/2703. számú kérdésére a következő választ adom:

A Kormány programjában szereplő – a Képviselő úr által említett – „Százmillió fa” program több tárca számára, így többek között a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium részére határoz meg nyolc év alatt végrehajtandó feladatokat. A kormányzati munkamegosztásnak megfelelően az erdőgazdálkodás, az erdővagyon-védelem központi, szakmai irányítása a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter feladat- és hatáskörébe tartozik, és ez a tárca felelős az erdőtelepítés és a fásítás szabályozásáért, központi irányításáért, költségvetési támogatásáért is.

Az erdőtelepítés megvalósítása az évenként aktualizált, „az agrár- és vidékfejlesztési támogatások igénybevételeinek általános feltételeiről” szóló 290/2002. (XII. 27.) kormányrendelet, valamint „az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról” szóló 3/2003. (I. 24.) FVM rendelet alapján történik. „Az erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás, fásítás” költségvetési forrásból idén mintegy 9000 hektár első kivitelű erdőtelepítés teljesítése várható. Az agrártárcanál működő erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás, fásítás támogatási rendszere

különösen a termőföld-tulajdonosok érdeklődésére számít, az erdőtelepítés pedig pályázati rendszer keretében valósul meg.

A termőföld-tulajdonosokra vonatkozó nyilvános pályázat keretében támogatást nyert kedvezményezettek listája a tárgyévet követő év elején a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítőben jelenik meg.

A szóban forgó, a fenntartható fejlődést és a környezetterhelés mérséklését is szolgáló program sikeres végrehajtásához a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium a rendelkezésére álló keretek között természetesen hozzá kíván járulni. Az erdők telepítése természetvédelmi és környezet-egészségügyi kérdés is, az Unió csatlakozás közeledtével pedig megújuló természeti erőforrásainkra is kiemelt figyelmet kívánunk fordítani.

A Kormány által elfogadott a Tiszavölgy árvízbiztonságának növelésére vonatkozó, a „Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése” című koncepció nemcsak vízügyi kérdés. A terv olyan komplex program, amelynek során a Tisza árteriben a táj eredeti ligeterdőit is helyreállítjuk.

A minisztérium a 2003. évi „Zöld forrás” program pályázati rendszere révén is támogatja a kormányzati célkitűzést. A tárca honlapján is megjelentetett pályázati rendszer környezet- és természetvédelmi célú fejlesztései, programjai keretében többféle jogcímen igényelhető támogatás erdőtelepítési vagy fásítási beruházások megvalósítására:

– A természet- és tájvédelem keretében támogathatók a védett természeti területen megvalósuló, a természet védelmét közvetlenül elősegítő beruházások – többek között a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal végzett, a védett természeti terület vagy érték megővését célzó erdőtelepítések.

– A „Zöld falu” program keretében a 2000 főnél kisebb lakosságú, önhibájukon kívül hátrányos helyzetben lévő kistelepülések önkormányzata pályázhat a település területén

– illegális anyagkitermelés felszámolását, bolygatott területek rendezését célzó beruházások,

– önkormányzati tulajdonban lévő belterületi utak porterhelésének csökkentését szolgáló, út menti zöld felületek létesítésének, valamint

– elhagyott gyomos területek környezetbarát módon (fásítással) való hasznosításának támogatására.

– A települési önkormányzatok természetközeli szennyvíztisztítással és egyedi szennyvízelhelyezéssel kapcsolatos fejlesztési beruházásai körében támogathatók a költség- és környezetkímélő faültetvényes, tavas, gyökérzónás, illetve ezek kombinációból álló szennyvíztisztítási megoldások.

– A környezet-egészségügy keretében a biológiai eredetű allergének koncentrációjának csökkentését célzó, a gyomos területek hasznosítására irányuló fásítási beruházások támogatását igényelhetik az önkormányzatok.

– A bányavállalkozókra át nem hárítható (elmaradt) tájrendezési feladatok 2004-ben történő elvégzését célzó támogatások keretében – jogutód nélkül megszűnt vagy ismeretlen bányavállalkozó esetén – a terület tulajdonosa (állami tulajdon esetén a vagyonkezelő vagy földhasználó) finanszírozási igényt nyújthat be a bányászat által ronsolt ingatlan jogerősen jóváhagyott tájrendezési terv szerint való helyreállításának kivitelezésére.

A „Zöld forrás” pályázati rendszer keretében megvalósuló környezetvédelmi fejlesztések, beruházások támogatásának legfontosabb feltétele, hogy a támogatandó beruházás a település környezetvédelmi programjának részét képező tevékenységhez kapcsolható legyen, továbbá hogy a hatályos jogszabályoknak megfelelő engedélyek beszerzésén túlmenően rendelkezésre álljon a települési rendezési tervnek, illetve a helyi építési szabályzatnak megfelelő kertépítészeti kiviteli és növénykiültetési terv.

Tekintettel arra, hogy a települések belterületén létesülő fásítások, erdőtelepítések megvalósításához az önkormányzati elhatározáson túlmenően számos támogatási feltétel teljesítése is szükséges, a „Százmillió fa” program végrehajtása tekintetében a legfontosabb szempont nem az időarányosság, hanem a kellően megalapozott pályázatok támogatása.

Kérem Képviselő urat, hogy válaszat elfogadni szíveskedjék.

Dr. Kőrödi Mária
miniszter

♦ ♦ ♦

Tisztelt Képviselő Úr!

A Házszabály 91. §-a alapján K/2704 számon hozzám benyújtott, „*Miért diszkriminálja a Nemzeti Földalap a természetvédelmi területen gazdálkodó földtulajdonosokat?*” című írásbeli kérdésére a következő választ adom.

Az Ön által feltett kérdés a nemzeti földvagyonnal való egységes gazdálkodás egy sarkalatos pontjára világít rá. Egyik oldalról mindenképpen szükséges lenne az, hogy az állam a polgári jogviszonyokban egységesen lépjen fel, másik oldalról viszont figyelemmel kell lenni a természet védelméhez fűződő sajátos érdekekre is. Amikor múlt év nyarán az Országgyűlés megalkotta a Nemzeti Földalapról szóló törvény módosított rendelkezéseit, hosszas vita után úgy döntött, hogy a védett és a védelemre tervezett területek nem tartoznak a Nemzeti Földalapba. Nem vitásan vannak e megoldásnak is természetvédelmi szakmai indokai, azonban napjainkra már látható, hogy egyre több feszültség keletkezik abból, hogy a védett és a védelemre tervezett területek esetében nem egységes a tulajdonosi joggyakorlás.

Tájékoztatom Képviselő Urat, hogy a lehetséges megoldások tekintetében folyamatosan egyeztetünk a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium vezetőivel, illetve munkatársaival. A magam részéről biztatónak látom a tárgyalások lehetséges kimenetelét, mert mindkét minisztérium érzi a megfelelő megoldás kidolgozása iránti felelősségét.

Mindezeket csak azért tartottam szükségesnek előre bocsátani, mivel a Nemzeti Földalapkezelő Szervezetnek nem is állt, de a jövőben sem áll szándékában, hogy bármilyen formában diszkriminálja a védett és védelemre tervezett területek tulajdonosait, azonban hatáskör hiánya miatt jelenleg nincs abban a helyzetben, hogy a védett és a védelemre tervezett területekkel kapcsolatban akár a földbirtokepolitikai irányelvek, akár a termőföldért életjáradékot program végrehajtása során e területek tulajdonosainak megfelelő segítséget tudjon nyújtani.

Ha megengedi Tisztelt Képviselő Úr, kérdéséből arra engedek következtetni, hogy Ön szükség esetén támogatna egy olyan törvénymódosító javaslatot, amely természetesen megfelelő szakmai garanciák mellett valamennyi állami tulajdonú termőföld esetében biztosítaná az állam egységes tulajdonosi képviselétét. Mindaddig pedig, amíg ez a jogi probléma fennáll, javasolom, hogy az érintettek forduljanak bizalommal az adott terület szerint illetékes természetvédelmi hatósághoz.

Dr. Németh Imre
miniszter

Alsó-Gömöri Erdőbirtokossági Társulat

Az Országos Erdészeti Egyesület programjában kiemelt helyen szerepel a magánerdő-gazdálkodás képviselője és az egyesület folyóirata, az Erdészeti Lapok külön rovatban tájékoztat a magánerdőkről. Ennek keretében ismerkedünk a Zádorfalván működő Alsó-Gömöri Erdőbirtokossági Társulattal, amely tagja az OEE-nek, a MEGOSZ-nak, és amelynek 847 hektár erdeje a Sajó-völgyi erdőtervezési körzethez tartozik. A térség erdősisége 46%, a fejlesztési tervben több ezer hektárt javasoltak erdőtelepítésre, így fokozott jelentősége van az erdőnek, az erdőgazdálkodásnak.

Ezekről a kérdésekről beszélgettünk Zádorfalván Balogh László elnökkel, Mező Imre erdőfelügyelővel és Nagy Ferenc erdőszaktechnikkussal, a társulat erdőszévével.

– A Trianon következtében megcsontított Gömör és Kishont vármegyében az erdők 96%-a magántulajdonban volt, de alig volt nagybirtok; Zádorfalván, Imolán még erdőbirtokosság sem volt és Alsószuhán is csak 41,6 hold úrbéres erdő volt. Az erdők nagy része így részleges kárpótlásként került újra tulajdonba és rövid idő alatt társult erdőgazdálkodó szervezetet alakítottak.

– A társulat erdejéből 767 ha Alsószuha, 100 ha Zádorfalva határához tartozik. Alsószuha Gömör megye egyik legrégebbi települése. Már a pápai tizedszedők jegyzékében is szerepel Zuha, Zwaha néven, Zádorfalva pedig a 13. század óta a völgy legeredetibb nemesi faluja. Nagyobb földbirtokkal csak a báró Ragályi-Balassa család rendelkezett Alsószuhán, a többi föld kúriális és armális nemesek birtoka volt. Az első katonai felmérés szerint Zádorfalván 327 férfi lakosból 241, Alsószuhán 311-ből 137 nemes volt. A több évszázados nemesi közös erdőhasználat után a 19. század végén elődeink nem alakítottak nemesi közbirtokosságot, így a kisebb-nagyobb magánerdők egymást váltogató fiatalabb-idősebb sávjai ma is fellelhetők.

1951-ben a kishemesi erdők nagy részét „kulákbirtok” címen államosították, a termelőszövetkezetbe lépett tagok erdejét a putnoki Egyetértés Tsz kezelte.

– A társulat a második legnagyobb területű társult erdőgazdálkodó a körzetben. Mikor és hogyan alakultak?

– Az első társulatot 60 tag alapította 231 hektáron 1995-ben az Északerdő Rt. által árverésre kijelölt erdőben Egyetértés Alsószuhai EBT-95 néven. Az Egyetértés Tsz végelszámolással megszűnt, így a társulat folyamatosan bővült és a 2000. április 1-i közgyűlésen megalakult az Alsó-Gömöri EBT, amelynek ma 329 tagja van.

– A 2002-től érvényes erdőterv szerint az erdő 60%-a 51–90 éves, nagyrészt sarj eredetű, a fele kocsánytalan tölgy, de van 15% cser és 25% gyertyán. Hogyan keletkeztek ezek az állományok?

– Alsószuha szántója és legelője szinte kivétel nélkül az erdőtől elhódított irtványföld. A 19–20. század fordulóján az 1200 hold szántó és 750 hold legelő nem volt elég a közel 800 fős népesség, a 250–300 szarvasmarha és sertés, a 600–800 juh ellátására, ezért a 2000 hold erdőt is állandóan járták az állatok. Súlyosbította a helyzetet a „cserüzem”, ahol a jól fizető tükörkéregért 15–18 évesen levágták és lenyúzták a tölgyesarjakat. A tuskók előregedtek, kipusztultak, uralomra jutott a cser és a gyertyán. Ma is találhatók 60–80 cm átmérőjű, 2–3 m magasságban 20–30 szála sarjadt gyertyánok, amelyről fejesfa üzemből használva biztosították a téli tüzelőt.

– Az erdőterv szerint 10 éven belül 120 hektáron 35 000 m³ a véghasználati lebetőség. Hogyan tudják ezt végrehajtani, milyen a fapiaci helyzet?

– Az erdő 96%-a faanyagtermelést szolgál, de műszerész képzettségem ellenére erdőpárti vagyok ökológus szemlélettel. Ebből következik, hogy a tarvágasra kerülő 41 ha rontott cseresgyertyánost is őshonos fafajokkal újítjuk fel, a többi területen pedig a természetközeli erdőgazdálkodás elveinek megfelelően a természetes felújítást szorgalmazzuk.

Az átalakulás idején csak tölgy-szaradékok termeltünk és törzskiválasztó gyériteéseket végeztünk. A véghasználati termelésre fel kell készülnünk, mert a társulatnak ma még nincsenek termelő eszközei. A legálisan működő vállalkozókat nehéz elérni, mert lekötik magukat az Északerdő Rt.-nél vagy más társulatnál. Elkezdtek az integrátori szervezet kiépítését, mert csak így lehet költségvetési támogatás segítségével a magán vagy társult erdőgazdasági közösségek feladatait szakszerűen elvégezni.

A fapiac eléggé nyomott, mindenki igyekszik eladni a fáját, így a vevő változhat és ő szabja meg az árat. Tárgyalunk az energetikai hasznosításról, jó lenne valami egyszerű fagyártmányüzem, de ehhez is integráció kell.

– Az elbűzódó kárpótlási és részaránytulajdon átadási folyamat hogyan érintette az erdőművelést?

– Szerencsénkre csak egy 13 hektáros erdőrészlet leromlott állományszerkezetét kellett helyreállítanunk, amihez költségvetési támogatást kaptunk. Helikopteres vegyszerezés után 2001-ben végeztük az első kivittel és szép gyertyános-tölgyes lesz az új erdőnk. A gömöri magánerdő nem olyan, mint a német vagy a francia paraszti erdő. A többszörös sarjaztatás miatt kisebb faértékű, leromlott szerkezetű tölgyesek bevétele nem fedezi az erdőfelújítási ráfordításokat. A finanszírozási rendszer korszerűsítésénél erre is gondolni kell.

– Lebangoló látvány a sok felbogyott, műveletlen föld. A megyei rendezési tervben viszont Zádorfalván is csak 571 ha erdőtelepítést terveztek, Alsószuhára pedig terv sem készült!

– Valóban sok a parlag, mert Zádorfalván a terület felén, Alsószuhán a harmadán még rendezetlenek a tulajdonviszonyok. A részaránytulajdon kijelölése után sok föld maradt vissza, ami most kerül a Nemzeti Földalapba, így majd erdőtelepítésre is felhasználható. Alsószuhára azért nem készült terv, mert akkor folyt a társulat átalakulása, és sem a régi vezetőség, sem a falugazdász nem foglalkozott a kérdéssel. Az Állami Erdészeti Szolgálat Miskolci Igazgatósága egyetértésével elkészítjük a tervpályázatot, és elkezdjük az erdőtelepítést. Az integráció azonban itt is fontos lenne, mert az ingoványos mezők miatt szabályozni kellene a Szuhapatakat, és azt csak víztársulat szervezésével lehet megoldani.

– Mi a helyzet a vadászattal? Van-e vadkár?

– Területünk nagyobb részét az Alsó-Gömöri Nagyvadás VT bérlő, de négy másik vadásztársaság is használ kisebb-nagyobb területet. Jók a kapcsolataink, rendszeresen művelik a vadföldeket, a vadászó ellen kell védekezni.

– Okoztak-e kárt a fatolvajok?

– Kezdetben igen, főleg a faiparos zugvállalkozók, akik így szerezték be a faanyagot. A tagság körében gyorsan teret nyert a tulajdonosi szemlélet, az

erdő megvédése, így mára minimálisra csökkent a falopás. Sokat segített ebben fiatal, lelkes erdészünk, aki fáradtságot nem kímélve járta és járja az erdőt. Ma már a tagok telefonálnak a rendőrségre, és én is csak akkor tudom meg, amikor megjelenik a járőr és kérdik, hová menjünk. Erdészünk a szomszéd társulatok erdejét is őrzi, itt már jó az integráció.

– *Miben látja a társulat működésének sikerét? Milyen a kapcsolatuk az erdészeti szolgálattal?*

– Mint késő nemesi leszármazottak, megőriztük és munkánk során alkalmazzuk a türelem, a másokat megillető tisztelet, a megfontoltság nemes érenyeit. Jó a vezetőség összetétele és a tagság kritikai érzéke összhangban van a türelemmel, az emberi megértéssel. Mindenki belátja, hogy az erdőgazdálkodás általános szabályait egyformán kell betartani az állami, a magán és a társulati erdőben.

Úgy érzem, példászerű együttműködést alakítottunk ki az erdészeti szolgálattal, mind az erdőtervezőkkel, mind az erdőfelügyelővel. Segítenek, felhívják a figyelmet a feladatokra, a lehetőségekre, tanácsot adnak. Ezúton is köszönöm a segítségüket. Folytatják a régi hagyományt, mert nagyapám is mesélte, hogy amikor ő fiatal volt, Trauer erdőfelügyelő úr is segített az erdőbirtokosoknak.

Trauer Ervin a saajóvölgyi m. kir. erdőhivatal vezetője volt 75 évvel ezelőtt. A régi iratokból tudjuk, hogy rendszeresen, magánjellelű levelekben tájékoztatta az erdőbirtokosokat. Ha nem intézkedtek, akkor küldte a hivatalos „dörgedelmet” és intézkedett a 10–20 pengős büntetésről is az erdőfelügyelőnél, közigazgatási bizottságnál.

– *Köszönöm a tájékoztatást! Beszélgetésünk jól szemlélteti, hogy az ökológiai szemléletű nem szakember is hogyan akarja megoldani a vidékfejlesztés erdőgazdálkodást érintő sokrétű problémáit, hogyan akarja gyarapítani az unokák örökségét, az erdőt!*

Járasi Lőrinc

33 éves erdő- és vadgazdálkodási technikus több mint 10 éves szakmai gyakorlattal munkát keres az ország bármely területén. Minden megoldás érdekel. Tel.: 06/20/9937-908

A mikorrhizák erdészeti alkalmazásának perspektívái és veszélyei

Az utóbbi évtizedek egyik legjelentősebb felismerése, hogy a mikorrhizaképzés a növényfajok 90%-ára jellemző, tehát általánosan elterjedt és alapvető ökológiai jelenség. Természetes körülmények között a mérsékelt égöv erdőalkotó fáinak nagy része mikorrhizált, vagyis gyökereik kölcsönösen előnyös szimbiózisban élnek együtt gombákkal. A fák gyökerei a talajból a vizet és az ásványi anyagokat a gombapartner segítségével sokkal hatékonyabban tudják felvenni, mint azok nélkül. A kialakult mikorrhizakapcsolat megnöveli a fák fitneszt: javítja a facsemeték eredési arányát, fokozza a vegetatív növekedést és véd a kórokozóktól, szabályozó szerepet tölt be a talaj anyagforgalmában és ezáltal kulcsszerepet játszik az életközösség ökológiai egyensúlyának fenntartásában. Kijelenthetjük, hogy a természetben a növény vízfelvevő szerepe nem a gyökér, hanem a mikorrhiza.

Ma már megvannak a módszerei a növény és gombapartner közötti mikorrhizakapcsolat mesterséges kialakításának és alkalmazásának, amivel az erdőtelepítésben világszerte jelentős eredményeket érnek el. A mikorrhizálás előnyei mind gazdasági, mind környezetvédelmi szempontból bizonyítottak és különösen a száraz, gyenge termőképességű, vagy a mezőgazdasági művelés alól kivont területeken történő erdőtelepítésben hatékonyak. Az ilyen talajokon a kiültetési stressz miatt gyakran

1,6-1,7-szer, nem ritkán kétszer annyi csemetét kell felhasználni, mint ami megmarad. Ha a facsemeték gyökérzetét már a talajba való kiültetést megelőzően mikorrhizáljuk, vagyis már a csemetekertben beoltjuk megfelelő gombapartnerével, a növény-ke sokkal nagyobb eséllyel küzd meg a kiszáradás és a kórokozók okozta kiültetési stresszel, mint a gombapartner nélküli. Számos kísérlet bizonyítja, hogy a mikorrhizált csemeték eredése rossz talajokon is megközelíti a 100%-ot. A mikorrhizált növények gyorsabban is fejlődnek és egészségesebbek társaiknál, ami nagyobb faprodukciót eredményez. A módszer további előnye, hogy mivel a mikorrhiza javítja a növény foszfor- és nitrogénfelvételét, szükségtelessé teszi a kémiai talajjavítást, a kórokozókkal szembeni védelem pedig a fungicidek alkalmazását.

Mindezek az előnyök környezetvédelmi szempontból is fontosak. Az előzetes gazdasági számítások szerint a mikorrhizált szaporítóanyag használata a mai erdőtelepítési tervek alapján a kezelési költségek levonása után is évente országosan 5-6 milliárd forint megtakarítást tenne lehetővé. Mindennek ellenére hazánkban még alig ismerik és nem alkalmazzák ezt a technikát, bár ilyen irányú kísérletek folynak pl. az ERTI-ben, az ELTÉ-n és a KEFAG Rt.-nél. A gyakorlati megvalósításhoz azonban a terület sajátos viszonyaihoz alkalmazott oltóanyag-

ok előállítása, a technológia kidolgozása, tehát több éves kísérleti program szükséges.

A fentiek alapján a mesterséges mikorrhizák alkalmazásának bevezetését Magyarországon indokoltnak és szükségesnek látom, de fontosnak tartom azt is, hogy az előnyök mellett időben felhívjuk a figyelmet a lehetséges buktatókra és hátrányokra, és egyben javaslatot tegyünk azok megelőzésére.

Elsősorban azt hangsúlyoznám, hogy magának a mikorrhizálásnak a kivitelezése és alkalmazása komoly szakértelmet igénylő tevékenység, amihez megfelelő kutatási-ellenőrzési háttérrel kell biztosítani, mert a szakszerűtlen alkalmazásnak fennáll az a veszélye, hogy nem váltja be a hozzá fűzött reményeket és gazdaságtalanná válik. A mikorrhizált csemetével való erdősítésben a legfontosabb szempont a terület adottságainak és a gazdanövénynek legjobban megfelelő gombapartner kiválasztása. A kompatibilis partnerek kiválasztására laboratóriumi, üvegházi vagy kisparcellás elővizsgálatokat kell végezni. A mikorrhizaképzés hatékonysága ugyanis egyazon fajfaj és gombafaj esetében is nagymértékben változhat a különböző növényfajtáktól, klónoktól, vagy az alkalmazott gombatorzsektől, de a környezeti feltételektől függően is.

Bár a mesterséges mikorrhizálás természetközeli és környezetkímélő módszer, az oltóanyagok kontrollálatlan használata természetvédelmi károkat is okozhat. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a beültetett csemetékkel ne vigyünk be olyan gombatorzseket a talajba, amelyek a hazai életközösségek természetes szerkezetét az őshonos fajok rovására károsan módosítják. Ezért elsősorban olyan oltóanyagok használatát javasoljuk, amelyet a betelepítendő terület közelében lévő természetes életközösségből izoláltak. Ezeknek megvan az az előnyük, hogy az adott környezethez eleve alkalmazkodtak, tehát jó hatásfokkal illeszkednek be a talaj mikrobaközösségébe. A hazai, természetes élőhelyekről származó mintákból izolált, mesterségesen nem módosított örökítőanyagú gombatorzsekekkel mikorrhizált csemeték az izolátum származási területén belül veszélytelenül kihelyezhetők szabadtéri körülmények közé, zárt rendszerben végzett előzetes kísérletek nélkül. A tájidegen, más vidékekről származó inokulumok használatának viszont az a veszélye, hogy az őshonos gombafajokat kiszoríthatják élőhelyükről, amint az számos, behurcolt

kórokozó gombatorzrs esetében már megtörtént. A biogeográfiai szempontból új élő szervezetnek minősülő gombatorzsek (a Magyarország egyéb területeiről izolált, vagy külföldről származó gombatorzsek, vagy a bármilyen módszerrel mesterségesen módosított örökítőanyagú gombatorzsek) csemete mikorrhizálásra történő felhasználása csak zárt rendszerben, kísérleti körülmények között legyen végezhető. Szabadtéri kijuttatásuk a Tvt. 13. § (4) bek. értelmében csak a természetvédelmi hatóság engedélyével legyen lehetséges. A hosszú távon is pozitív természetvédelmi hatósági elbírálást csak a ténylegesen megvalósult környezeti hatások alapos elemzése, és az alacsony környezeti kockázatot igazoló tudományos vizsgálatok alapozhatják meg.

Mind a gazdaságossági, mind a környezetvédelmi szempontok mellett szólnak tehát, hogy a facsemeték mikorrhizálását csak igazolt származású és ellenőrizhető oltóanyagokkal végezzék, a mikorrhizált facsemeték inokulálását szakszerűen ellenőrizzék és kiültetés utáni sorsukat nyomon kövessék. Minden egyes inokulálásra felhasznált gomba-

törzsből referenciatenyészetet szükséges fenntartani, és lehetővé kell tenni azonosításukat, ismételésre alkalmas molekuláris biológiai módszerrel. Az azonosító adatokat át kell adni a természetvédelmi hatóságnak is. A gyártó és forgalmazó cégeknek és a fogyasztóvédelemnek egyaránt elemi érdeke, hogy kiépüljön egy olyan független ellenőrző rendszer, ami alkalmas az oltóanyagok azonosítására, valamint a mikorrhizált csemeték minőségének ellenőrzésére. Az erdészeti célú felhasználáson kívül hasonló igény jelentkezhet a szántóföldi és kertészeti növénytermesztésben is a lágy szárú növényekre jellemző ún. vezikuláris-arbuskuláris mikorrhizák (VAM) mesterséges alkalmazására, aminek külföldön már szintén jelentős hagyományai és eredményei vannak. Ehhez olyan szakértői gárda és mikrokozmos, valamint molekuláris taxonómiai vizsgálatok végzésére alkalmas laboratóriumi háttér és eszközpark szükséges, aminek kiépítését anyagilag a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési, valamint a Környezetvédelmi Minisztériumnak is támogatnia kellene.

Jakucs Erzsébet

ELTE Növény szerzettani Tanszék

Üzenet a jövőnek

Négy – az erdőről szóló, Ember és erdő című – videofilm után egy újabbal ismerkedhettünk meg a közelmúltban. Hasonlóan a korábbiakhoz, a célközönség ebben az esetben is a fiatalság, ám ez a film nem közvetlenül az erdőről szól, hanem különféle erdészeti emlékhelyeket mutat be.

Selmecbányáról indulva Sopronon keresztül bemutatja a film az erdészeti oktatás helyszíneit. Láthatjuk az erdészkedés múltját a soproni Erdészeti Múzeumban, a Mezőgazdasági Múzeumban, de kirándulunk Ópusztaszerre is, ahol a jurtákban az erdő-ember kapcsolatról elmélkedhetünk, vagy az erdőtemplomot látogathatjuk meg. Láthatjuk a nyíri-erdei erdészház környékén kialakított emlékhelyet, melyet a korán elhunyt Szulyovszky László erdésztechnikusnak és feleségének köszönhetünk. Értő és érző magyarázatoktól leszünk gazdagabbak, végighallgatva a film szakértőinek ismertető szövegeit.

A filmet látva megállapíthatjuk, hogy méltó folytatása a sorozat előző filmjeinek. Ráérünk arra, hogy az erdész – talán a fák hosszú életének, az erdők örök létének hatására – készletet érez,

hogy emléket állítson a múltnak és fontosnak tartja, hogy mások is megismerjék a munkáját.

Az Üzenet a jövőnek című film szerkesztő-szövegírója Pápai Gábor, készítette a Dimenzió Bt., rendezte Árvai István.

A filmet az Erdők világnapja rendezvény sorozat keretében, az Erdészeti Információs Központban mutatták be.

Detrich Miklós

Huszonöt kőrifa jelképezi az EU-t

Rendezvény. A Nyírerdő Részvénytársaság kéthektáros területet bocsátott az Európa Társaság rendelkezésére, hogy azon Európa Parkot létesítsen.

A parkban a megye 82 településének önkormányzati képviselője, civil és társadalmi szervezetek, illetve egyesületek a juhar-, madárcseresznye-, vadalma-, gyertyán- és ezüsthárs-csemetékből álló fapark közepén, kör alakban, 25 magyar kőrist ültetett, jelképezve a 25 tagúra bővülő uniót.

(Metro)

Populáció-vizsgálatok a bakonyi tiszafásban

Egyedszám-meghatározás a bekerített területen

1. Kutatási előzmények

A Kárpát-medence egyik legnagyobb egyedszámú tiszafa (*Taxus baccata* L.) populációjának tartott védett állománya a Bakony Szentgáli-hegycsoportján található. Az ezidáig legrészletesebb erdőtörténeti-, vegetáció- és termőhelyvizsgálatokat, felméréseket *Majer Antal* és munkatársai végezték el (*Majer*, 1980). Az utóbbi években jelentkező tiszafa pusztulás okainak feltárása, valamint a pontos egyedszám megállapítása érdekében a VERGA Rt. felkérésére a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar Erdőművelés Tanszékének munkatársai elvégezték a bekerített területen a tiszafaegyedek számlálását.

Az alábbi táblázat a területen található tiszafa egyedszám meghatározások fontosabb adatait tartalmazza.

2. Anyag és módszer

Az 1879-es erdőtvény a Szentgál község Nemesi Közbirtokosság Véderdejét üzemtervi kötelezettség alá vonta, s ebben a Miklóspál-hegyi két, tiszafában gazdag erdőrészt, összesen 55 kataszteri holdat csatolt erdőrésztként védelmi rendeltetésűnek írt elő.

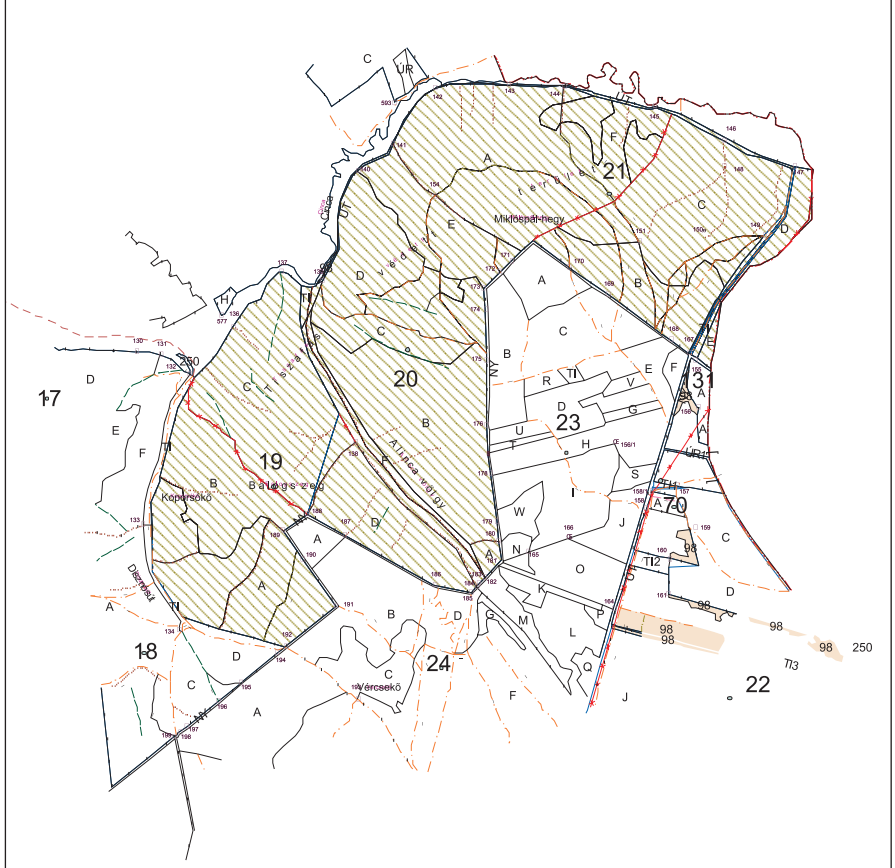
Az Országos Természetvédelmi Tanács 600/1951 számú határozata alapján a tiszafás területét (370,4 katasztrális hold) védetté nyilvánították.

Jelenleg 211,4 hektár (Szentgál

19,20,21) áll természetvédelmi oltalom alatt, ebből 102,6 hektár (Szentgál 19 C,D; 20 D, E; 21 A, F) került bekerítésre. E jelentés csak a bekerített területen lé-

vő egészséges tiszafa egyedszámát érinti. (Előzetes becslések szerint a bekerített területen a tiszafák közel 90-95%-a található.)

Természetvédelmi oltalom alatt álló terület

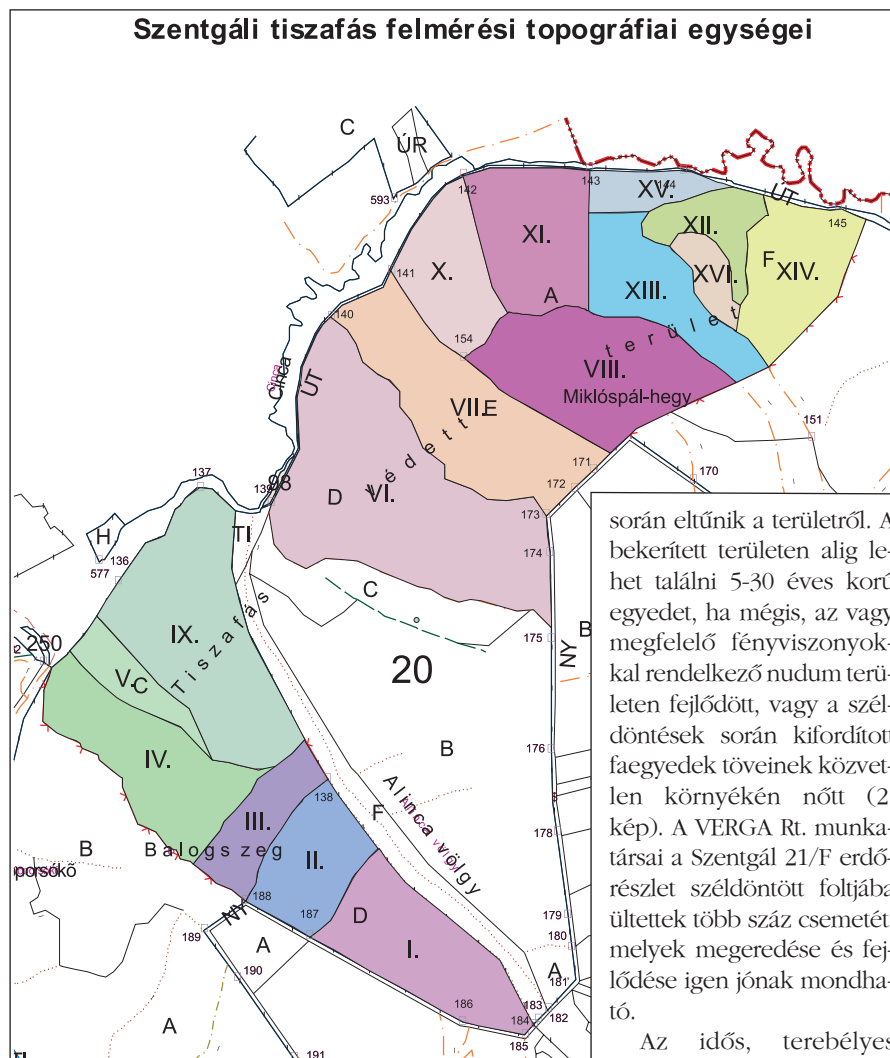

A tiszafák törzsszáma a különböző időpontokban végzett számlálások alapján (Szomrad, 1997, módosítva Frank 2002)

FELVÉTEL IDEJE	SZÁMLÁLÓ	EGYEDSZÁM (DB)	FORRÁS	MEGJEGYZÉS	FELVÉTEL MÓDJA	VIZSGÁLT TERÜLET
1929	DABRONOKI MIHÁLY	47 141	MAJER (1980)	csak 15 cm Ø felett	törzsenkénti számlálás	a jelenlegi védett terület, valamint Szabó Mártonné-völgy, Lesálló-völgy, Vércsekő
1963	TUTUNZISZ TOMASZ	110 290	TUTUNZISZ (1964)	minden törzs	mintaterületi számlálás	a jelenlegi védett terület, valamint Szabó Mártonné-völgy, Lesálló-völgy, Vércsekő
1975	MAJER ANTAL	120 000	MAJER (1980)	minden törzs	mintaterületi számlálás	a jelenlegi védett terület, valamint Szabó Mártonné-völgy, Lesálló-völgy, Vércsekő
1988	GERGELY ZOLTÁN	24 800	GERGELY (1988)	minden törzs	mintaterületi számlálás	a jelenlegi védett terület, valamint Szabó Mártonné-völgy, Lesálló-völgy
2002	FRANK NORBERT	13 245	FRANK (2002)	minden törzs	törzsenkénti számlálás	bekerített terület

A terepei bejárást megelőzően beszereltük a területről készített légifényképeket és üzemtervi térképeket. Ezek, valamint a bekerített terület terepviszonyai alapján kerültek megtervezésre azok a *felmérési topográfiai egységek* (a felmérési topográfiai egységek vagy a meglévő erdőrészteltek, illetve határjelek közötti területek voltak, vagy kitzűzörodak segítségével kerültek kialakításra), amelyekben a tiszafaegyedek számolása történt. Ennek során 3-4 fő – általában szintvonallal párhuzamosan – 10-25 méter távolságon belül számolta a tiszafákat (a dupla számolás elkerülésére a megszámlolt tiszafákat krétával jelöltük) és egy fő rögzítette az adatokat.

Szentgáli tiszafás felmérési topográfiai egységei

3. Eredmények

A felmérési topográfiai egységenkénti tiszafa előfordulásokat a következő táblázat szemlélteti:

Topográfiai egység	Egyedszám
I.	1251
II.	1175
III.	1051
IV.	1603
V.	16
VI.	1305
VII.	1010
VIII.	1054
IX.	1092
X.	147
XI.	1099
XII.	212
XIII.	1188
XIV.	457
XV.	239
XVI.	346
Összesen	13 245

A tiszafa felújulásának legnagyobb akadálya az, hogy a helyenként kisebb-nagyobb csoportokban megjelenő csírcsemete (1. kép) a második-harmadik év

korán eltűnik a területről. A bekerített területen alig lehet találni 5-30 éves korú egyedeket, ha mégis, az vagy megfelelő fényviszonyokkal rendelkező nudum területen fejlődött, vagy a szeldöntések során kifordított faegyedek töveinek közvetlen környékén nőtt (2. kép). A VERGA Rt. munkatársai a Szentgály 21/F erdőrészlet szeldöntött foltjába ültettek több száz csemétet, melyek megeredése és fejlődése igen jónak mondható.

Az idős, terebélyes bükkegyedek a szeldöntés következtében az alattuk lévő tiszafák törzsét, koronáját jelentős mértékben

1. kép. Idei csírcsemete (Foto: Frank, 2002. augusztus 6.)

megsebzik (3. kép), s ez sok esetben a tiszafa termésprodukciónak csökkenésével, sőt a fa pusztulásával jár.

4. További kutatási metodika

Az Erdőművelés Tanszéken megkezdett tiszafa populáció-vizsgálatának célja egy majdani természetvédelmi kezelési terv elkészítése. A vizsgálatoknak ki kell terjedni többek között:

2. kép. Néhány éves újulat (Foto: Frank, 2002. augusztus 6.)

3. kép. Szeldöntés okozta kár (Foto: Frank, 2002. augusztus 6.)

- a természetvédelmi oltalom alatt álló, de nem bekerített terület teljes felmérésére,
- a hím- és nőivarú egyedek (csoportok) térképi ábrázolására,
- termőhelyvizsgálatokra,
- gyökérfeltárásokra,
- erdőtörténeti vizsgálatokra, csírázási vizsgálatokra,
- növénykörtani-erdővédelmi vizsgálatokra,
- a repatriálás technológiájának vizsgálatára.

A vizsgálatok egy része már elkészült, illetve megfelelő előkészítés alatt áll, s ezek hozzájárulhatnak egy majdan elkészítendő, a gyakorlatban használható természetvédelmi kezelési tervhez.

Végezetül köszönjük a VERGA Rt. és az Állami Erdészeti Szolgálat Veszprémi Igazgatóság munkatársainak a kutatás anyagi támogatását.

A hegyi juhar kórokozói

A hegyi juhar, mint általában a juharfajok, nagyszámú kórokozó gazdanövénye. Közülük több is viszonylag gyakori a hegyi juhar levelein, hajtásain, kérgében, fájában, ennek ellenére gazdaságilag számottevő károkat, nagymértékű járványokat nem okoz. Ez részben annak tulajdonítható, hogy a juharok elegyesen fordulnak elő erdeinkben, így a járványok keletkezésének egyik feltétele, a nagyszámú fogékony gazdanövény együttes jelenléte nem áll fenn.

1. ábra: *Rhytisma acerinum* hegyi juhar levelén

Leveleken

Rhytisma acerinum

A levelek tintafojtossága nevű betegséget okozza. Minden őshonos juhar fajon előfordul, de leggyakoribb a hegyi juharon. Az első tünetek már júniusban megjelennek, apró, pontszerű, sárga levélfoltok formájában. A foltok mérete fokozatosan növekszik, és központjukban fekete, szklerotikus képződmény jelenik meg. A tünetek lassan, csak augusztus második felére fejlődnek ki teljesen, amikor a még zöld leveleken a fekete, kerekded szkleróciumok mérete eléri a 7-12 mm-t (1. ábra). A szklerócium üregeiben pálcika alakú, 8-10 x 1 µm nagyságú spermáciumok tömege képződik. Ezek nem fertőznek, az ivaros folyamat kialakulásában van szerepük. Az ivaros alak a lehullt levelekben, áttelelés után fejlődik ki. A tavasszal szóródó aszkospórák fertőzik a frissen fakadt lombzatot, amelyen a kezdeti tünetek néhány hét elteltével jelentkeznek. Mivel levélsárgulást, korai lombhullást nem okoz, a kár a tünetek tömeges megjelenése esetén sem számottevő.

Sawadaea bicornis

A juharok lisztharmatbetegségét okozza. A hegyi juhar levelein gyakori, különösen a sarjakon, fiatal fákon. A tünetek a nyár második felétől jelentkeznek. A micélium és az ivartalan spórák (oidiumok) kevésbé feltűnő, laza bevonatot képeznek a levelek mindkét felszínén. Az ősszel kialakuló ivaros termőtestek (kleisztotéciumok) függelékei

egyszer-kétszer dichotomikusan elágaznak, végeik bekunkorodnak. A juharok másik lisztharmatgombája, a *S. tulasney* a mezei, korai és a tatár juharokon gyakoribb, de szórványosan a hegyi juharon is előfordul.

Cristulariella depraedans

Kerekded, 2-6 mm nagyságú fehér, szürkésfehér levélfoltokat okoz, amelyek május végétől, június elejétől jelennek meg (2. ábra). A betegséget a hegyi juhar fehér levélfoltosságának nevezik. Hazánkban az 1990-es évektől ismert, ritkán a mezei, tatár és ezüst juharokon is előfordul.

A kórokozó konídiumos gomba. A levélfoltokban mikroszkopikus gombostűhöz hasonló, hifanyélen ülő, 100-200 µm átmérőjű, hialin, gömbös sejt-halmaz („fejecske”) keletkezik. A hifáról leszakadva a légáramlatok útján terjed. Megtapad a levélfelületen, sejtjei csíráznak és behatolnak a levélszövetbe. A fertőzési pont körül keletkezik a fehér levélfolt. A kórokozó a lehullt levelekben, szklerócium alakban telel át.

Phloeospora aceris

Apró, 0,5-1,5 mm nagyságú, pontszerű barna, később szürkülő levélfoltokat okoz. A foltokban, a levelek fonákján fejlődő acervulusokban 30-50 x 4-5 µm nagyságú, négysejtű, a szeptumoknál befűzött, hialin konídiumok tömege keletkezik. Ezek terjesztik a betegséget. Az ivaros alak (*Mycosphaerella latebrosa*) a lehullt

levelekben áttelelés után fejlődik ki, az aszkospórák tavasszal szóródnak. Hazánkban a hegyi és a mezei juharon fordul elő. A hegyi juharon korai lombhullást nem okoz, gazdasági szempontból nincs különösebb jelentősége.

Phyllosticta minima

Barna, növekvő levélfoltokat, nekrozisokat okoz. A foltokban figyelhetők meg a gömbös piknidiomok, amelyekben tojásdad, hialin, 12-16 x 9-11 µm méretű konídiumok keletkeznek. Hazánkban szórványosan fordul elő a hegyi, mezei és tatár juharokon.

Diplodina acerina

Szabálytalan, növekvő levélfoltokat okoz, gyakran a levélelek mentén. A levelek fonákján megjelenő acervulusokban képződő hialin, kétsejtű, 11-18 x 3-4 µm méretű konídiumok terjesztik a betegséget. A hegyi és más juharokon sem ritka. Ivaros alakja (*Cryptodiaporthe bystris*, mások szerint *Gnomonia cerastis*) a levélnyelekben és a hajtások kérgében tavasszal fejlődik ki.

Pleuroceras pseudoplatani

A hegyi juhar levélbarnulását okozza. Tünetei az erek mentén keletkező, nagy méreteket (2-5 cm) elérő, barna, retikuláris levélfoltok. A foltokban a levelek fonákján jellemző az erek fekete elhalása. Csak a hegyi juharon fordul elő, hazánkban mostanáig ismeretlen.

Kéregben, ágakon

Nectria cinnabarina

Sok gazdanövényen előforduló, inkább szaprotróf, vagy gyengültségi parazita jellegű gomba. Esetenként, különösen juharokon, akácon, kőrisen, vadgesztenyén kórokozóként is fellép, a hajtások, ágak elhalását okozza. Az elhalások gyakran sebzésektől, ágnyesésektől indulnak ki. A narancsvörös, 0,5-2 mm nagyságú konídiumos sztrómák a pusztuló és elhalt ágrészekben jelennek meg.

2. ábra. *Cristulariella depraedans* okozta fehér levélfoltosság

Verticillium albo-atrum, *Verticillium dahliae*

Verticilliumos hervadásnak nevezett edénybetegséget (tracheomikózis) okoznak a különböző lágy- és fásszárú növényeken. A betegség tünete a hajtások, levelek hervadása, a növény, illetve az ágak majd az egész fa pusztulása. Az ágak keresztmetszetén az edények körkörös, zöldes elszíneződése figyelhető meg. A kórokozók konídiumos gombák, a gyökerek és a tő sebzésein keresztül fertőznek. A talajban, növényi maradványokon hosszú ideig életképesek. Az erdei és parkfák közül fogékonnyak a juharok, kőrisek, hársak, akác és a madárberkenye.

Cryptostroma corticale

A kórokozó a fertőzött fák kérgének lehámoló felületi rétegei alatt kiterjedt, fekete sztrómát képez. A sztrómaüregekben 4-6 x 3-4 µm méretű, barna konídiumok tömege képződik. A betegség a juharokon lép fel, Magyarországon eddig nem tapasztaltuk.

Pusztuló vagy elpusztult hegyi juhar ágak kérgében számos további gombafaj fordul elő, amelyek patológiai jelentőségét kevésbé ismerjük: *Diaporthe pustulata*, *Dichomera saubinetii*, *Eutypa acharii*, *Eutypella acericola*, *Massaria inquinans*, *Steganosporium pyriforme* stb.

Fatestben

A hegyi juharon előforduló tő- és törzskorhasztó gombák általában a lombos fák sokgazdás, polifág kórokozói. A hazai vizsgálatok szerinti gyakoribb fajokat soroljuk fel.

Ustulina deusta

Tömlősgomba, amelynek több cm nagyságú, kéregszerű, éretten fekete sztrómája a bükk, gyertyán és a juharok tővén, általában sebzett törzsek eseté-

ben figyelhető meg. A fában szürkés, sávos elszíneződést, majd korhadást okoz.

Bükktapló (Fomes fomentarius)

Idős hegyi juhar törzseken nem ritka. Élő, pata alakú, szürkés vagy mogyoróbarna kéreggel fedett termőteste közismert. Fehér korhadást okoz.

Pisztrícogomba (Polyporus squamosus)

Sebzett, idős fákön gyakori, polifág tapló. Termőteste egyéves, oldalasan nyeles, általában csokrosan nő, világos krémszínű, felületét barna pikkelyek borítják. Fehér korhadást okoz.

Alma likacsosgomba (Spongipellis spumeus)

Az utcai sorfaként nevelt, gyakran nyesett hegyi juhar törzseken nem ritka. A tapló termőteste egyéves, fehér, majd krémszínű, felülete bolyhos. Fehér korhadást okoz.

Lépcsőzetes tapló (Oxyporus populinus)

A bükkösök övében, idős hegyi juhar törzseken, a gyökfő mély sebzésében gyakran megjelenik. Csöves termőteste élől, elterülő visszahajló típusú, általában több, egymás feletti kalapból álló, fehér, szürkésfehér. Fehérkorhadást okoz.

Elterülő rozsdásta tapló (Monotus obliquus)

Bükkállományokban elegyként előforduló hegyi juhar törzseken többször megfigyelték. Egyéves termőteste a kéreg alatt fejlődő csőrét, amely a felettelévő rétegeket felfeszíti. Fehér korhadást okoz.

Hegyi juhar törzseken ritkábban a vékony rozsdásta tapló (*Monotus cuticularis*) és a kétalakú cserta tapló (*Monotus nidus pici*) is előfordul.

Gyűrűs tuskógomba (Armillaria fajok)

A legyengült fák gyökereit, tövét megtámadó, sokgazdás kórokozó a hegyi juhart is megbetegítheti. Csokrosan növő, kalapos, gyűrűs tönkű termőteste őszele jelennek meg a pusztuló fák tövén, tuskókon, elhalt gyökereken.

ALFÖLDI ERDŐKÉRT EGYESÜLET
AEF

A megalakulásának 10. évfordulóját
ünneplő KEFAG Rt.
és az Alföldi Erdőkért Egyesület

KEFAG Rt.
Kiskunsági Erdészeti és Faipari Rt.

FOTÓPÁLYÁZATOT

hirdet

A pályázat témája:
Kiskunsági pillanatok erdõn-mezõn

Pályázni tetszõleges méretû, fekete-fehér vagy színes **papírképekkel** lehet. A beküldhetõ pályamûvek száma nincs korlátozva.
A sorozatok egy képnek számítanak. A zsûri fenntartja magának a jogot arra, hogy a sorozatokat megbontsa.

Díjazás:	I. díj	50 000 Ft
	II. díj	30 000 Ft
	III. díj	20 000 Ft

A pályázatokat 2003. október 15-ig az alábbi címre kérjük eljuttatni:
Zalai Krisztina
Kiskunsági Erdészeti és Faipari Rt.
6000 Kecskemét, József A. u. 2.
Tel.: 76/510 427

A határidõre beérkezett pályázatokat erdészekbõl és fotómûvészekbõl álló zsûri bírálja el. Az eredményhirdetésre a pályamûvekbõl rendezett kiállítás megnyitóján, Kecskeméten, a Magyar Tudomány és Technika Házában, 2003. november 5-én az ERDÕK HETE alkalmából kerül sor.

Az ország legszebb fája

A budai János-hegy keleti oldalának védett hajlataiban, lankáin és még a Budakeszire néző lejtőkön is az 1570-es évektől szőlő-, gyümölcsstermelés virágzott. [Dr. Zolnay] A háborús idők és a filoxéra a kis szőlősgazdák százait tették tönkre és elvadultak a szőlő-, gyümölcsöskertek az 1650 körüli időkre. Az 1700-as években kezdődtek újra telepítések, és azután az 1867 utáni időszak „békeidejében” szelídgesztenyések, cseresznyések, szilvások, dió és mogyoró gyümölcsösöket telepítettek eleink. Eleven hírmondókat lehet még találni a Szépvölgy-felsőn, a Hunyadormon és a János-hegy alatt. Egy feltehetően az 1700-as évek telepítésének hírmondóját szeretném benevezni az írásom címébe foglalt „versenybe”. A felvételen látható ez a csodás fa. Méretei és formája is lenyűgöző, a három fő törzsrész földig ágas méretes sátra most kezd bontani. A lecsüngő barkák után smaragdlevélkék indulnak, aztán zárul június körül a lombosáto. Ragadozók, vándormadarak pihenőhelye, messzelátó fája a magasan kiemelkedő gömbös koronafő. Amikor a termés érik és sárgulnak a levélzsindelei, látogatják igazán színes erdőlakók, mó-

kusszülők tanítják fiaikat famászásra, szajkók párosan csemegéznek, varjúcsapatok ülnek itt tanácsot a felső hirtázós ágakon.

A deres novemberi reggeleken sárgásvörös lesz az élő sátor, potyognak a kócos terméscsomók és cickányok,

egerek szorgosan gyűjtik téli kamráikba az ízes magokat.

A december eleji tükrös fagy és az éles szél kopaszítja a fát, zörögve hullanak és terítenek színes szőnyeget a levélmozaikok a földes körszobában. Kirajzolódik az ormos, görcsös, sérült erős törzs és az égbe nyúló ágakarok szövevénye, zezuga.

Kevés dísszel, zörgő feketére aszott kupacsokkal havasan ünnepli a karácsonyt, pihen és várja az új tavaszt. Ezt teszi, gondolom, közel 300 éve, mert valahol az 1600-as évek végén kerített itt egy kis birtokot egy budai török előjáró. Hozta ezt a fácskát török földről és ültette a háza előtti kertbe, hogy emlékeztesse távoli otthonára. A törökös stílusú ház és ez a fa átvészelt a háborús és az időjárás viharokat. A korát levéltári, történelmi és tulajdonosi adatokból próbáltam pontosítani, ám igen kevés információ található. A magasság, átmérő és a korona méreteinek összehasonlítása segítettek a kormeghatározáshoz.

Ezt a csodálatos török mogyorófát még az is lehet, hogy II. Rákóczi Ferenc látta, egy biztos: védelemre és gondozásra érdemes.

Bezzegh Péter
erdész

Emutenyésztők Egyesülete

Dr. Szalontai Évától, az Egyesület elnökétől kaptam meghívót a rendezvényre, ahol az emuhús mellett egri vörösbort kóstolgathattak a megjelent újságírók. Megtudhattuk, hogy az Ausztráliában honos madár monogám. Hogy egy összeszokott emupár akár 20 évig is kitart egymás mellett. Az emuhús mondhatni tökéletes, a leg-egészségesebb hússok közé tartozik. Színe akár a vadhúsé, vörös, koleszterintartalma pedig még a pulykánál is

alacsonyabb. Egy kilogramm emuhúsban mindössze annyi kalória van, mint ugyanennyi borsóban. A szívgyógyászok szerint a vérszegények, az érendszeri és szívbetegek számára az emuhús különösen egészséges.

Öt jól fizető terméke van: húsa, bőre, olaja, zsiradék, tojása.

Az emu vágásra érett 12–14 hónapos korában.

Tojása 40–70 dkg, megfelel 10 tyúktojásnak.

Az emu tojásrakási időszaka novemberből ápriliséig tart.

A tojó évente 15–40 db tojást rak le. Egy tojónak egy évben 10–30 csibéje lehet.

És ha valaki emuhúshoz jut, készíthet ízletes ragulevest:

Emu raguleves:

Apró kockára vágott húst (ha van, tegyük bele csontosat is), zöldséget,

gyökeret, zellert, zöldpaprikát, paradicsomot és vörösbagymát szójaolajon, fedő alatt pubára párolunk. Amikor már minden puha, kevés liszttel beszórjuk, majd hideg vízzel felengedjük, és sóval, kevés kurkumával, borssal ízesítjük.

Betétnék grízgaluskát főzhetünk bele. Tálaláskor tejföllel és citrommal ízesítjük.

Országunkban az emutenyésztés feladataival az Emutenyésztők Egyesülete foglalkozik. Érdeklődés a 340-4719-es telefonszámon!

Pápai Gábor

A gyarmatpusztai vadgesztenyés

Egzóta faállományok rovarfaunája, biodiverzitása eredendően szegényebb, mint az őshonos fajokból álló erdők. Hazánkban ezt a megállapítást főleg az akác, a nemes nyár és a feketefenyő monokultúrák esetében szokás hangsúlyozni, de gyakorlatilag igaz ez Európa bármely egzóta fajára. Mind a szakemberek, mind a laikus közönség véleménye igen gyakran negatív beállítottságú a nem őshonos fajokból létrehozott erdőkkel kapcsolatban. A kritikák az esetek többségében jogosak, jelen cikkünkben azonban egy olyan példát szeretnénk bemutatni, ahol a domináns egzóta faj ellenére sem a madárvilág, sem a talajfauna változatossága nem marad el lényegesen a természetes állapottól.

A Gerecse hegység délkeleti lábánál Gyarmatpusztánál található hazánk és egyben Közép-Európa legnagyobb kiterjedésű (22 hektár), elegenden vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum* L.) állománya, a gróf Sándor Móricz által az 1830-as években épített vadaskertben. A 115 évvel ezelőtt vadtakarmányozási céllal elegendően ültetett erdőn kívül a területen számos fasor és elszigetelt facsoport található a fajokból. A vadgesztenye őshonos elterjedési területe Európában a Balkán-félszigetre korlátozódik, ahol mind Bulgáriában, mind Görögországban, Albániában és Macedóniában található állományai. Városi környezetben azonban elterjedten ültették az egész kontinensen. A természeti és kultúrtörténeti szempontból egyaránt rendkívül értékes gyarmatpusztai területről nem rendelkezünk faunisztikai ismerettel. Vizsgálatainkkal

betekintettünk az idős faállományhoz kötődő faunaelemek két csoportjába (madarak, ugróvillások), részletes adatokat nyerve róluk.

A madárállomány felmérésére az ún. „pont regisztrációs” módszert alkalmaztuk 2002 áprilisában 3 állománytípusban, háromszoros ismétléssel: a/ összefüggő, elegenden, nagy kiterjedésű gesztenyés (3 pont); b/ izolált gesztenyések: Sötét-völgy, 14 gesztenyefa, Pacalos (1-1pont) és c/ gyertyános-tölgyes állományok a gesztenyések (izolált) közelében (3 pont). Talajzoológiai vizsgálatok során két izolált gesztenyés és egy őshonosnak, „természetesnek” tekinthető tölgyesállományban gyűjtöttünk talajmintát, összesen 41-et, amely jól reprezentálja a vizsgált területet. Az állatok kinyerése a talajból papírtölcséres futatókkal történt. A vizsgált faállományok közötti hasonlóságot, illetve különbözőségeket hasonlósági (Sörensen) index segítségével fejeztük ki.

Eredmények

A madártani felvételek során 28 faj 158 egyedét találtuk a vizsgálati területen. 18 madárfajt találtunk az összefüggő, 16-ot az izolált gesztenyésekben és 14-et a gyertyános-tölgyes faállományokban. A hasonlóság viszonylag magas a gesztenyés két típusa között. Itt eudomináns (>10%), domináns (5-10%) fajok a szécinege, a csuszka, az erdei pinye, a seregély, a mezei veréb és az örvös légykapó. Utóbbi faj magas előfordulása (1,7 egyed/felvételi pont az összefüggő, ill. 0,7 egyed/felvételi pont az izolált gesztenyésekben) arra utal, hogy a gesztenyefák kiváló fészkelési

lehetőséget nyújtanak az odúlakók számára.

A gesztenyés és a gyertyános-tölgyes madárfaunájának összevetésekor kitűnik, hogy előzőben 4 harkályfaj is megtelepedett, ami hiányzik az utóbbi mintaterületekről. Ennek oka esetünkben egyértelműen az állomány korával hozható kapcsolatba. A gesztenyefák és állományaik az odúlakó madarak menedékként szolgálnak, amíg a környező tölgyek kora és törzsátmérője nem éri el azt a méretet, ami már az odúlakók megtelepedésére alkalmas. Másfelől a gyertyános-tölgyes faunája gazdagabb a földön, a cserjeszintben alacsonyan fészkelő fajok tekintetében. Ide tartozik a barátka, a füzikék, a vörösbegy és a citrom sármány.

A vizsgált terület talajában 45 ugróvillás (*Collembola*) faj előfordulását állapítottuk meg, ami nagy fajgazdagságot jelent. Legmagasabb fajszámot a 14 gesztenyefa és a kontrollnak tekintett Pacalos nevű területen találtunk. A két hely között fajgazdagságban a különbség gyakorlatilag elenyésző, míg egyedszám tekintetében a Sötét-völgy és a kontroll terület áll az első helyen.

A hasonlósági index a vizsgált mintavételi helyek viszonylatában 20% és 54% között mozog, ami alacsonynak tekinthető és arra hívja fel a figyelmet, hogy minden területet sajátos *Collembola* fauna népesít be. Faunisztikai meglepetés a *Jevania weinerae* első magyarországi előfordulása a 14 gesztenyefa talajából gyűjtött mintában. Ez a faj eddig csak Lengyelországból, a Pieniny-hegység ártéri égererdeiből ismert.

Következtetések

A vizsgált terület magas örvös légykapó állománya azért jelentős, mert ez a faj szerepel az Európai Unió 1992-ben elfogadott 92/43/EEC jelű útmutatásában. Ez a direktíva a természetes élőhelyek és a fauna megővésének érdekében védelemre javasolja azokat a területeket, ahol a javaslatban szereplő fajok előfordulnak. Az EU szintjén ez összesen 623 fajt jelent. Hazánkban 79 madárfaj fel-

mérésére van szükség az útmutató szerinti madárvédelmi területek kijelöléséhez. Az örvös légykapó előfordulás további jelentősége, hogy e faj táplálékát széles spektrumban, földről, fatörzsről, lombkorona szintből és a légtérből egyaránt gyűjti, ezért megtelepedése mindig a gazdag rovarfaunához, a magas biodiverzitáshoz társítható. Előfordulása, fészkelése ezért bioindikációs értékkel bír erdővédelmi vonatkozásban is.

Az általunk vizsgált ugróvillások alapján elmondhatjuk, hogy sem a fajszám, sem az egyedszám tekintetében nem találtunk lényeges eltérést az őshonos gyertyános-kocsánytalan tölgyes és az „idegen” vadgesztenyés talajában élő ugróvillások esetén.

Köszönetnyilvánítás

A kutatást az OTKA 15177 sz. pályázat anyagi támogatása tette lehetővé.

Erdésziskolák VIII. sporttalálkozója Ásotthalmon

Eredmények:

Kispályás foci: 1. Sopron, 2. Barcs, 3. Szőcsénypuszta, 4. Ásotthalom, 5. Szeged, 6. Piliscsaba.

Röplabda: 1. Mátrafüred, 2. Sopron, 3. Barcs.

A csapatjátékok mellett egyéni vetélkedők is zajlottak. Az első három helyezett versenyszámonként oklevelet és a sportágnak megfelelően fakupát vehetett át.

Lövészet:

Nők: 1. Zsírosné Kiss Erzsébet (Ásotthalom), 2. Szecsődi Andrea (Szőcsénypuszta), 3. Farkas Jánosné (Szőcsénypuszta)

Férfiak: 1. Sáricz János (Ásotthalom), 2. Zsíros Attila (Ásotthalom), 3. Szabján Gábor (Barcs).

Asztalitenisz:

Nők: 1. Tihanyi Klára (Szeged), 2. Kisgyura Brigitta (Szőcsénypuszta), 3. Rác Albertné (Ásotthalom).

Férfiak: 1. Gyuricza Zoltán (Szőcsénypuszta), 2. Bácsis Gábor (Szőcsénypuszta), 3. Petrovics Győző (Piliscsaba).

Fekvenyomás:

Nők 65 kg alatt: 1. Koller Katalin (Szőcsénypuszta), 2. Mityókné Csóti Julianna (Ásotthalom) 3. Szász Andrea (Ásotthalom).

Nők 65 kg felett: 1. Farkas Jánosné (Szőcsénypuszta), 2. Zsírosné Kiss Erzsébet (Ásotthalom), 3. Büki Éva (Ásotthalom).

Férfiak 90 kg alatt: 1. Szécsi József Tibor (Ásotthalom), 2. Fülöp Andor (Mátrafüred), 3. Zsíros Attila (Ásotthalom)

90 kg felett: 1. Kocsis Attila (Ásotthalom) 2. Szabó Tamás (Ásotthalom),

Sakk:

1. Schöffler Károly (Szőcsénypuszta),
2. Káplár János (Szőcsénypuszta) 3.
Olasz Dezső Árpád (Piliscsaba).

Ősszel Szőcsénypuszta ad helyet a következő sporttalálkozóknak.

Kép és szöveg: **Andrési Pál**

A győztes soproni csapat

Kiss Vince (balról), Mendli László és Andrésiné Ambrus Ildikó

Tavaszköszöntő Ravazdon

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar és a Kisalföldi Erdőgazdaság Rt. tavaszköszöntő rendezvényt tartott a Ravazdi Erdei Iskolai Oktatóközpontban.

Köszöntőt mondtak: *dr. Magas László* vezérigazgató, KAEG Rt., *dr. Cseh Sándor* főigazgató, NYME ATFK.

A Pedagógia Tanszék által meghirdetett vers- és meseíró pályázat díjkiosztása. A pályázatokat értékelte: *Kovátsné dr. Németh Mária* tanszékvezető, főiskolai tanár.

A különdíjakat átadta *Szabó Miklós*, a Gy-M-S megyei közgyűlés alelnöke, *Samu László* Ravazdi polgármestere, *Pápai Gábor* főszerkesztő, *dr. Paller Judit*, az ÁNTSZ Gy-M-S megyei Intézetének mb. megyei tisztifőorvosa, *Kocsis Mibály*, a KAEG Rt. vezérigazgató-helyettese.

A Ravazdi Erdei Iskolai Oktatóközpont Játékparkjának avatása.

A játékparkot átadta: *Bonczó Kálmán*, az Állami Erdészeti Szolgálat Szombathelyi Igazgatóságának mb. igazgatója.

A vendégek Télbúcsúztató műsort láthattak a ravazdi Általános Iskola tanulóinak közreműködésével. Felkészítő tanárok: *Borbély Edina*, *Czimmermann Zsuzsanna*.

365 pályázat érkezett összesen 63 iskolából, melyek témakörei a természet, évszakok, erdő és vele kapcsolatos kirándulások, barangolások, kalandok, illetve élmények, különböző tájvédelmi körzetek (Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet), tájak, mint például a Bakony.

A nyertesek listája:

Alsó tagozat – Versek

I. *Kormos Tünde*, *Mednyánszky Alexandra*; II. *Pacsi Donát*; III. *Horváth Eszter*. Különdíjasok: *Marton Fruzsina*, *Szűcs Ákos*.

Alsó tagozat – Próza

I. *Tóth Bernadett*, II. *Basák Julianna*, III. *Szűcs Ákos*. Különdíjasok: *Kurucz Adrián*, *Bognár Ildikó*

Felső tagozat – Versek

I. *Nagy András*, II. *Varga Zoltán*, *Szeitz Dóra*, III. *Budafoki Richárd*, *Szakály Zsuzsanna*. Különdíjasok: *Orbertol Roland*, *Kálóczy Roland*, *Pap Ramóna*, *Tóth Marko*.

Felső tagozat – Próza

I. *Fekete Borbála*, II. *Komáromy Ákos*, III. *Dalmái Adrián*, *Németh Anna*. Különdíjasok: *Bátfalvi Nóra*, *Bödők Mariette*.

Bognár Ildikó 4. o. (Páli Szent Vince Katolikus Általános Iskola, Kapuvár) *Hűsz év múlva* című munkáját a következő oldalon olvashatják.

A Csongrád Megyei Helyi Csoport

Balról: Sere Ferenc, Barátossy Gábor, Cserép János, Halápi Nándor és Duska József

a szegedi „Kiss Ferenc” Erdészeti Szakközépiskola kollégiumának klubszobájában tartotta éves közgyűlését. 134 tagtársunk közül 54-en jelentek meg. Közgyűlésünket megtisztelte *Barátossy Gábor*, az Erdészeti Hivatal elnöke, *Cserép János*, az OEE elnöke és *Duska József*, az OEE általános elnökhelyettese. Mind a hárman vitaindító és tájékoztató előadást tartottak.

Barátossy Gábor az erdőgazdálkodás mai szervezeti rendszerét és a gazdálkodás mutatóit ismertette. Kitért arra, hogy a magántulajdonban lévő erdők területéből még 250 ezer ha rendezetlen. A vadgazdálkodás esetén a fokozódó vadkárok

oka a felduzzasztott vadállomány. A természetvédelemnél: az állami erdők 34%-át valamilyen védelmi korlátozás terheli, míg a fejlett EU-s tagállamok esetében ez lényegesen kisebb, 6–8% körüli. Nem a védelmi és a gazdasági korlátozással van probléma, hanem a gazdasági szabályozó rendszerrel – a korlátozás ellentételezése még mindig megoldatlan.

Ismertette a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet létrehozását és ebbe az erdők és az erdészek szerepét. Kitért az európai uniós csatlakozás kérdéseire is.

Cserép János, mint az OEE elnöke ismertette a 2002–2006. évek cselekvési

programját, egyesületi célkitűzéseit. Érdekképviselet és érdekérvényesítés fontosságát hangsúlyozta. Az állami tulajdonú, nem védett területen lévő termőföldön gazdálkodás új szervezete az NFA, melyen belül a helyi birtokhasznosítási bizottságokban szerep jut az erdészeti érdekképviseletnek, így az OEE-nek is. Kitért az Egyesület és a Természetvédelmi Hivatal közötti együttműködésre is.

Duska József alelnök az erdészet és a természetvédelem közötti konfliktusok helyi megbeszéléses kezelését tartja a legfontosabb megoldásnak.

Történeti visszatekintésében utalt arra, hogy az erdők irtása hozta létre az erdészszakmát abból a célból, hogy az erdők felújítását és szakszerű kezelését megoldja. A gazdálkodók az előállított termékből élnek. Az erdészszakmában a kitemelt faanyagot tekintik terméknek, holott az erdőt kellene annak tekinteni a teljes életközösségével és szolgáltatásaival.

Az előadások után a tagságunk aktívan hozzászólt a hallottakhoz. Kérdések hangzottak el a rendezetlen erdőterületek, az európai uniós csatlakozás, a magánerdőgazdálkodás képviselője, a természetvédelmi korlátozás az akácfajjal indokolatlan mellőzése ügyében.

A titkári beszámoló és az ez évi munkaterv előterjesztése után törzsgárda-tagjainkról is megemlékeztünk oklevél átadásával – a 25 éves tagságra díszkorsót adtunk.

Cserép János, Egyesületünk elnöke is köszöntötte törzsgárda tagjainkat és személyesen adta át a megemlékező oklevelet *Mayer György* tagtársunknak 60 éves egyesületi tagsága alkalmából.

Sere Ferenc

Húsz év múlva

Egyszer kisfiammal elmentem sétálni. Ahogy mentünk, a régi iskolaudvarra néztem, és megláttam a nagyra nőtt tölgyfát, és azt mondtam a fiannak:

– Látod, gyermekem! Ezt a fát még édesanyád ültette gyermekkorában.

Aztán bementünk az udvarra, s a fa alá leültünk. Nagyon hűvös volt, egy picit fázunk, de hirtelen kisütött a nap, és már nem dideregünk. Kisfiam hozzám bújott, és kíváncsian kérdezte tőlem:

– Édesanya, mikor ültették ezt a fát, és miért?

Könnyes szemmel mondtam el gyermekemnek azt a szép szeptemberi napot, mikor elültettük a tölgyfát. Páli Szent Vincét, iskolánk védőszentjét ünnepeltük. Napsütéses délelőt volt, mikor tanító néni azt mondta, hogy menjünk le az udvarra, mert fát ültetünk. Az osztályból mindenki izgatottan rohant le, hogy megnézhesse a fontos eseményt. A nagyok már sűrögtek-forogtak a fának kiásott gödör körül. Énekszóval köszöntöttük az „új lakót” az iskolában. Tanáraink felhívták figyelmünket, hogy gondozzuk, öntözzük, mert majd gyermekeink is alatta játszanak.

És íme, valóban így van. De ezt már fi-am nem hallotta, mert a lenge szél és a jó levegő elaltatta karjaiban.

Remélem, sok vidám percet tölt kisfi-am e szép, terebélyes fa alatt.

Bognár Ildikó

Mayer György (oklevéllel) 60 éve tagtársunk

Az örménykúti „erdész”

Interjú Hetényi Magdolnával

A Szarvas-Gyomaendrőd-Kondoros háromszög belsejében található az a település, amelyikről elsőre valamilyen egzotikus sejtelve támad az embernek: Örménykút. Talán az alapítóira utal a név... A választ *Hetényi Magdolnától* sikerült megkapnom, akit pedig *Frankó Róbert* erdőmérnök erdőfelügyelő segítségével találtam meg.

– *Jó napot kívánok! – Először tebát a településről kérdezem, hogyan kapta ezt a nevet?*

– Nem régi ez a helység, az elmúlt rendszerben alakították ki, a környék egyik legnépesebb tanyacsoportjára alapozva. A neve csak közvetve kapcsolódik idegen nemzethez, talán az akkori divat eredménye (ld. pl. Jereván ltp. – a szerző).

– *Az erdőfelügyelő úrtól tudom, hogy a település és környéke kevés erdővel határos.*

– Igen, ez a jellemző. A korábbi Szarvasi Állami Gazdaság 300 hektáryi erdeje, fásítása a kárpótlások után harmadára csökkent, és 1993-tól a mai Szarvasi Agrár Rt bérleményként kezeli. Tudni kell, hogy szórvány erdőkről van szó, legelői erdőfoltok, mezővédő erdősávok, majorfásítások, öntözőmű véderdők formájában.

– *A földhasználat jellege a talajadottságok következménye is?*

– Részben igen. Szarvas felé gyakrabban a szikes jellegű terület, Hunya irányában a réti talajok a jellemzőek. Előbbieknél a füves legelőt tarkítják kis területű erdőfoltok, a jobb termőhelyeken akácok, nemes nyárasok is találhatóak. Sajnos, a kárpótlást követően számos esetben szenvedte meg az erdő a hozzá nem értést, vagy az átmeneti gazdáltságot. A mai időszakban mondható el, hogy rendeződtek a sorok az erdők kezelése terén is.

– *Az rt. területén hogyan történik az erdőkezelés?*

– A hat település, köztük Örménykút erdejének erdőterve 1998-tól hatályos. A benne foglaltakat, mint ügyintéző, én figyelem, részt veszek a tervezésben, a kivitelezés előkészítésében, felügyeletében. Végzettségem szerint agrárgazdász vagyok, ezért az rt. szerződéssel foglalkoztat szakirányítót. *Kovács József* erdészt, aki vállalkozó is egyben, agilis, a negyvenes éveiben járó békéscsabai szakember.

– *Úgy tűnik, hogy Örménykút esetében is az erdősáv a legjellemzőbb erdőforma.*

– Igen. És kifejezetten a szántóföldi gazdálkodást, más mellett az öntözés hatékonyságát is segíti (pl. a vízsórás optimális beállítását). A kiszámíthatatlan időjárási, csapadékviszonyok között ez fontos gazdasági kérdés.

– *Az erdősítések, kialakult erdők hogyan viselik a változatos időjárási hatásokat?*

– Csodákat nem tudnak mutatni. Van olyan eset, hogy az előzőleg aszályok miatt sikertelen nemes nyáras erdősítésben akácra váltottunk. Mit tesz erre a természet: a tartós belvízben ment tönkre az új erdősítés!

– *Melyek a leginkább alkalmazott fajok?*

– Az átlagos, vagy jobb termőhelyeken akácot, Kopecky- és olasz nyár fajtaikat találunk. Gyenge talajadottságú helyen a turkesztáni szil is főfaj (ld. a fényképen, Hetényi M. felvétele). Az erdősávokban, erdőfoltokban inkább az akác a jellemző, de van nemes nyáras-kőrises-ezüstfás-cserjés erdősáv is.

– *Nyilvánvaló, hogy a sokféle növény nemcsak az embernek hasznos. A vadra gondolok.*

– Főleg a fiatalos korig jelent veszélyt a nyúl- és az őzállomány. Sajnos, szinte minden erdősítésben észlelhető több-kevesebb hántás és/vagy rágás, ezek az abiotikus károkkal tetézve elképzelhető hatásúak. A gazdálkodó vadászárságot ezért rendszeresen tájékoztatjuk, ostorozzuk, remélve a vadkárelhárítás sikerét.

– *A fakitermelés, erdősítés milyen formában történik?*

– A kitermelést és az erdősítés ápolását szerződött vállalkozókkal oldjuk meg. Lényegében nem túl nagy területeket érint egy-egy évben ez a kötelezettség. Az erdősítésre többnyire az rt. dolgozói közül csoportosítunk dolgozókat.

– *Sajátos, láthatóan nem bűzőágazata az erdészet az rt.-nek.*

– Persze, ekkora területen, ilyen minőségű erdővel nem lehet csodát csinálni. Az rt. a kezelt erdőterületen szakszerű munkával a szántóföldi gazdálkodást segíti, miközben egyfajta környezeti rendszert is fenntart.

– *Az eddigiektől eltérően, Ön az első hölgy, akivel interjút készíthetek. Mondjon néhány mondatot magáról.*

– Mezőgazdászként dolgozom az rt.-nél, tíz éve kezdtem foglalkozni az erdészeti teendővel. Eleinte sok szervezési, rendezési feladat adódott, mára egyre inkább szakmai teendők a meghatározók. És egyre több szakmai ismeretet is sikerült elsajátítanom, így a szakirányító erdészrel is, az erdőfelügyelővel is szót értünk. A szakmai munkában adott esetben a vezetők is segítenek.

– *És amikor nem dolgozik az rt.-nél?*

– A családommal Szarvason lakunk, két huszonéves, lány- és fiúgyermekünk van, ők más pályára készülnek, még tanulnak. Az erdőt illető munka érdekes színfoltja a mindennapoknak, a távol eső helyek bejárása, a munkák előkészítése, irányítása, ellenőrzése, az eredmény élménnyé alakulása egy kicsit erősebben kapcsol ehhez a vidékhez.

– *Köszönöm a bemutatkozást.*

Apatóczy István

Bolyai János élete és munkássága

1903. januárjában a Magyar Tudományos Akadémián megemlékeztek Bolyai János születésének 100. évfordulójáról. Ezen Eötvös Loránd, a híres fizikus, az Akadémia akkori elnöke ünnepi beszédében többek között a következőket mondta: „... csak az az igazi tudomány, amely világra szól; s ezért, ha igazi tudósok és – amiért kell – jó magyarok akarunk lenni, úgy a tudomány zászlóját olyan magasra kell emelnünk, hogy azt hazánk batárain túl is meglássák, és megadassék neki az illő tisztelet.

Ez a mi eszményünk, ez valósult meg Bolyai alkotásával egyszer, ilyen teljes mértékben talán egyetleneszer.”

Ezek után nézzük meg ki is volt az a Bolyai János, akinek a munkásságára ma is ugyanazt mondhatjuk, mint 100 évvel korábban Eötvös Loránd tette. Bolyai János életének ismertetése akkor teljes, ha előtte néhány szóval megemlékezünk édesapjáról.

Bolyai Farkas (1775-1856) Bolyán született, elszegényedett nemesi családban. Ifjú báró Kemény Simon korrepetitoraként tanulhatott a kolozsvári Református Kollégiumban, majd Kemény Simon kísérelőjeként került a jénai majd a göttingai egyetemre. Itt találkozott Gaussal, a nagy matematikussal, akit később a „matematika fejedelme”-ként is emlegetnek. Visszatérve Erdélybe először Domáldon élt, majd 1804-től a marosvásárhelyi Református Kollégium tanára, matematikát, fizikát, kémiát tanít. Bolyai Farkas korának sokoldalú polihisztorja volt. Az említett tantárgyakon kívül foglalkozott irodalommal, verseket, színdarabokat írt, praktikus cserépkályhákat épített. 1820-ban megpályázta Erdély erdőfelügyelői állását, ezért az erdőszettel kapcsolatos cikkeket is írt. Az erdő szeretete gyerekkorától megvolt. A matematika szerencséjére ezt az állást nem ő kapta meg. Több új eredménye volt, foglalkozott a párhuzamosság kérdésével (l. később). Tentamen címmel egy kétkötetes könyvet írt, melyben számos új eredménye van. Így pl. ő bizonyította be először, hogy ha két sokszög területe egyenlő, akkor egymásba darabolhatók. Ez szemléletesen megfogalmazva azt jelenti, hogy az egyik ollóval felvágható részekre úgy, hogy ezekkel a másik sokszög kirakható.

Bolyai János 1802. december 15.-én született Kolozsváron. (Szülei az ő szü-

letése idejére költöztek Kolozsvárra.) A büszke atya több levélben beszámol Gaussnak. 1807-ben a következőket írja. „Családom elsősülöttemből áll, értelmes szép gyerekek, jó kötésű öt éves, még nem tanítom, de játékból az égbolt sok csillagát ismeri.... Egyedül lerajzolja krétával a csillagok helyzetét a csillagképekben....Egyszer fahun, amint a Jupitert megpillantotta, azt kérdezte, hogy van az, hogy a városból is és innen is látszik?... akkor messze kell legyen... Testét kíváltképpen gyakorlom, kicsi ásjával ügyesen műveli a földet. A virág lebulhat anélkül, hogy gyümölcsöt hagyna. Ha a remény meg nem csal, 15 év múlva Hozzád utazik, a Te tanítványod lesz, ha akkor egészséges leszek, elkísérem Hozzád.”

Kilenc éves korában kezd el rendszeresen tanulni, matematikára édesapja tanította. 1817-ben 15 éves korában érettségizett, akkor már megtanulta a differenciál- és integrálszámítást, de édesapjától ismerte a paralellák 2 évezredes problémáját. Farkas Gausshoz szerette volna küldeni, de Gauss még csak nem is válaszolt a levelére. Egy évig Marosvásárhelyen maradt, ezalatt Farkas szerzett mecénásokat, így János 1818-ban a Bécsi Hadmérnöki Akadémiára mehetett tanulni, ahol felvételi után a IV. évfolyamra vették fel. Farkas azért küldte fiát a Hadmérnöki Akadémiára, mert a matematikát magas színvonalon oktatták. János nagyon jól tanult, csak a rajzolása miatt volt évfolyamán második.

1820-ban már foglalkozott a paralellák elméletével, amelyről édesapjától

sokat hallott. Beszámolt erről édesapjának is, aki rögtön válaszolt. Lássunk ebből egy részletet, amely azt is bizonyítja, hogy Farkas is sokat foglalkozott a paralellákkal. „Az istenért kérlek! haggy békét a paralelláknak, úgy írtozz tőle mint akármitsoda feslett társalkodástól, éppen úgy megfoszthat (mint engem) minden idődtől, egészségedtől, tsendeségedtől' s egész életed boldogságától. Az a' feneketlen sötétség talán, ezer Newtoni óriási tornyokat elnyél – 's soba sem világosodik meg a' földön – 's soba sem lesz a' szegény emberi nemnek semmije (se) tökéletes tiszta, a' Geometria se; nagy' s örökös seb ez az én lelke-men; az Isten őrizzen meg téged, hogy ez valaha olyan méjjen bé-egye magát – ez a' Geometriához, a' földből elveszi az ember kedvét.” Mindez nem riasztotta el Jánost, sőt érdeklődése csak fokozódott. 1822-ben fejezte be tanulmányait az Akadémián. A legjobbakat, így őt is, egy évig ott tartották különleges kiképzésre. 1823-ban kinevezték alhadnagynak és a temesvári erődítéshez helyezték. 1823. november 23-án innen írta híres levelét apjának, mely a matematika történetében egy új korszakot jelöl. „A feltételem már áll, hogy mi-belyt rendbe szedem, el-készítem, 's ha mód leszsz, a paralellákról egy munkát adok ki; ebbe(n) a' pillanatba(n) nints kitalálva, de az az út, mellyen mentem, tsaknem bizonyosan ígérte a' tzel el-érésit, ha az egyébaránt lebetesges; nints meg, de olyan felséges dolgokat boztam ki, hogy magam elbámultam, 's örökös kár volna elveszni; ha meglátja Édes Apám, meg-esméri; most töb-

bet nem szollbatok, tsak annyit: hogy semmiből egy uj más világot teremtetem; mind az, valamit eddig küldöttem, tsak kártvabáz a' toronyhoz képest. Meg vagyok győződve, hogy nem sokkal fog kevesebb betsületemre szolgálni, mintba fel-találtam volna."

Ma már tudjuk, hogy a levélben említett új, más világ az úgynevezett nem-euklideszi geometria megpillantását jelentő lépést a felfedezés felé. 1826-ban Bolyait Aradra helyezték. Itt adja át volt akadémiai matematika tanárának, Walter von Eckwehr kapitány-nak, írásbeli dolgozatát német nyelven, ami feltehetően a későbbi Appendix első 33 §-a volt. Sajnos ez a munka elvesztett. Bolyai Farkas 1829-ben engedélyt kap a Tentamen (Kísérlet) kétkötetes munkájának kiadására. Javasolta fiának, hogy dolgozata (30 oldal) jelenjen meg függelékként (Appendix) a Tentamenben. Ebből származik János munkájának rövid címe: Appendix. Az eredeti cím: A tér abszolút igaz tudománya. Mindkét mű latin nyelven íródott.

1831-ben az Appendix különnyomatát édesapja elküldi Gaussnak, aki 1832. március 6.-án válaszol. Idézet a válaszból: „Most valamit fiad munkájáról. Ha avval kezdem, hogy nem szabad megdicsérem, bizonyára egy pilanatra megbökkensz; de ha megdicsérem, ez azt jelentené, hogy magamat dicsérem: mert a mű egész tartalma, az út, amelyet fiad követ, és az eredmények, amelyekre jutott, majdnem végig megegyeznek részben már 30-35 év óta folytatott meditációimmal. Ez valóban rendkívül meglepett engem. Szándékom volt, hogy saját munkámból, melyből egyébiránt mostanáig csak keveset vetettem papírra, életemben semmit se bocsássak nyilvánosságra. A legtöbb embernek nincs is meg a helyes érzeke az iránt, amin ez a dolog múlik, és én csak kevés olyan emberre akadtam, aki azt, amit vele közöltem, különös érdeklődéssel fogadta volna. Erre csak az képesít, hogy élénken érezzük, hogy mi az ami tulajdonképpen biányzik, és ami ezt illeti, a legtöbb ember nincs vele tisztában. Ellenben az volt a szándékom, hogy idővel mindent úgy írjak meg, hogy legalább majdan velem el ne pusztuljon."

Jánost a válasz érthető módon letörite. Megjegyzéseket tesz Gauss véleményeihez. Dicsérni kellett volna a Tentamen és az Appendixet, ehelyett „inkább mindezek elől kitérve csak jámbor kívánságokkal és a kellő műveltség biányja fölötti panaszkodással érte be. Bizony

nem ebben áll az élet, a munkálkodás és az értelem". Megjegyzi még, hogy ilyen felfogás mellett Gauss „kötő műveinek még igen jelentős részét magánál kellett volna rejtienie". Megjegyezzük még, hogy Gauss a Göttingai Tudományos Értesítő hasábjain a matematikai eseményekről is meg szokott emlékezni, de az Appendixet illetően néma maradt, a különnyomat a fiókjában hevert.

1841-ben Gauss megkapja Lobacsevszki (Kazányi Egyetem) munkáját, aki Bolyai Jánostól függetlenül szintén kidolgozta a nem-euklideszi geometriát. Gauss a művet lefordította németre, elküldte többek között Bolyai Farkasnak is. Így János olvasta Lobacsevszki munkáját. Gauss az Appendixet nem küldte el Lobacsevszkinék. 1843-ban Lobacsevszki a Göttingai Tudományos Társaság tagja lett. Itt jegyezzük meg, hogy Gauss halála (1855) után hagyatékaiknak feldolgozásakor világossá vált, hogy igazságtalan volt Bolyai Jánossal. Az igaz, hogy foglalkozott a párhuzamosság kérdésével, igaz az is, hogy részeredményei voltak, de nem dolgozta ki az egész rendszert. Így a nem-euklideszi (hiperbolikus) geometria felfedezése, kidolgozása a magyar Bolyai János és az orosz Nikoláj Lobacsevszki érdeme. 1894-ben Párizsban A Matematikai Tudományok Nemzetközi Bibliográfiai Kongresszusa a felfedezett nem-euklideszi geometriát Bolyai-Lobacsevszki geometriának nevezte el.

Bolyai Jánost 1833-ban kapitányi rangban nyugdíjazták. A következő években Domáldon és Marosvásárhelyen él. Több ezer oldalas kéziratot hagy maga után. Ezekben foglalkozik geometriával, társadalmi problémákkal, sőt a legújabb kutatások azt is kimutatták, algebrai és számelméleti kutatásokat is végzett. Vannak olyan eredményei, melyekben megelőzte korát.

1856-ban meghalt édesapja, akinek a temetésére a marosvásárhelyiek kivonultak. János így egyedül maradt. 1858-tól állandóan beteg, 1860. január 27.-én halt meg tüdő és agyhártyagyulladásban. Temetésén a kötelező katonai résztvevőkön kívül mindössze hárman voltak, köztük Szöts Julia szolgáló, aki ápolta őt. A haláláról szóló anyakönyvi bejegyzés végén ez olvasható. „Híres nagy elmélyű mathematicus volt, az első közt is első. Kár, hogy nagy talentuma basználatlanul ásatott el." Bolyai János hagyatékát a katonaság foglalta le, esetleges hadititkokat kerestek.

1869. júliusában Eötvös József, az

Akadémia akkori elnöke az alábbi levelet írja fiának, Eötvös Lorándnak: „A napokban levelet kaptam a Római akadémia matematikus osztálya elnökétől, melyen örültem és elsomorodtam egyszerre, és melynek tartalmából most sem tudom, büszkék legyünk-e, avagy piruljunk. Az elnök tudósít, hogy ugyanazon postával Bolyai Jánosnak és Farkasnak Rómában kijött biográfijáról küldi... melyhez Bolyai Jánosnak a paralelák teóriájáról írt kisebb munkája szintén fordításban csatoltatott. Ez a munka... állítólag a római tudósok nézete szerint a legnagyobb, a matematika körében a század alatt történt. Bolyai munkáját csak Gauss ismerte... csak Gauss korrespondenciájából, mely 1859-ben kiadatott, lettek figyelmesek Bolyaira. Buoncompagni csak azért fordult hozzám, mert biztos tudomást szerezvén hogy a két Bolyai irományai Marosvásárhelyen vannak, bárom év óta mind ő, mint a bordeaux-i és párizsi akadémiák tízszer írtak a marosvásárhelyi kollégiumnak, de még választ sem kaptak... és hogy azon ember soha sem volt akadémikus, Erdélyben félbolondnak tartott..."

1872-ben megjelenik az Appendix német fordítása és csak 1897-ben fordítja le az Appendixet magyar nyelvre Sütök József. Schmidt Ferenc építész, akinek az édesapja ismerte a Bolyaiakat, Szöts Julia segítségével megkeresi Bolyai János sírját és 1911-ben temetik hamvait édesapja mellé a Marosvásárhelyi temetőben.

A következőkben szemléletesen nézzük meg, milyen Bolyai és Lobacsevszki geometriája. Középiskolában tanultunk a párhuzamos egyenesekről. Adott a síkban az e egyenes és egy e-re nem illeszkedő P pont. P-ből húzzunk merőlegest e-re, ennek talppontja Q, majd P-ben merőlegest állítunk PQ-ra, legyen ez az egyenes e'. Azt mondtuk, hogy e párhuzamos e'-vel. A többi P-n átmenő e'-től különböző egyenesre azt mondtuk, hogy metszi e-t. Azt valóban bizonyítani lehet, hogy e és e' nem metsző egyenesek. De azt honnét tudjuk, hogy ha P körül e'-t nagyon kicsit elforgatjuk (a fok milliomod részével, vagy (10^{-50}) fokkal stb.), az elforgatott e' egyenes metszi-e e-t? Ezt ellenőrizni nem tudjuk. Euklidész az Elemek c. könyvében egy kicsit más megfogalmazásban azt mondta ki, hogy e-hez P-n át csak egy nem metsző (e') egyenes létezik. A geometerek 2000 éven át azt próbálták bebizonyítani, hogy P-n át csak ez az egyetlen nem metsző egyenes lé-

tezik. Ezek közé tartozott Bolyai Farkas, Gauss, az ifjú Lobacsevszki és sokan mások. Ez nem sikerült, ma már tudjuk, hogy nem is sikerülhetett. Bolyai János és Nikolaj Lobacsevszki feltették, hogy P-n át az e'-n kívül létezhet még olyan f egyenes, amely nem metszi e-t. Sikerült nekik bebizonyítani, hogy ilyen geometria logikailag létezhet. Ez a Bolyai-Lobacsevszki geometria vagy hiperbolikus geometria. Ez a geometria sokban hasonlít az euklideszire, de itt a háromszög szögeinek összege kisebb 180°-nál, sőt bármilyen kis szögű háromszög is létezhet.

Még néhány szó a Bolyai-Lobacsevszki geometria hatásáról a tudományok fejlődésében. Véleményünk szerint a hiperbolikus geometria felfedezésének egyik legfőbb eredménye az, hogy megmutatta, az euklideszi téren kívül lehetséges egy másik tér, lehetséges egy „*új más világ*.” Ezzel cáfolták többek között Kant (1724-1804) német filozófusnak „A tiszta ész kritikája” c. munkájában kifejtett azon nézetét, hogy a tér magától értetődően csak euklideszi lehet.

A hiperbolikus geometria felfedezése nagy hatással volt a matematikára, ezen belül a geometria fejlődésére. Megindultak az axiomatikus vizsgálatok, a geometria esetében David Hilbert Grundlagen der Geometrie c. (1899) könyvét kell kiemelni. A differenciálgeometriában megkezdődött a különböző terek vizsgálata (magyar részről Varga Ottó akadémikus és tanítványai). Diszkrét geometria területén is vizsgálták a hiperbolikus geometriát (magyar részről Fejes Tóth László akadémikus és tanítványai).

Az „*új más világ*” keresésébe bekapcsolódtak a fizikusok is. Einstein speciális (1905) és általános (1916) relativitáselmélete is támaszkodik nem-euklideszi (Riemann) geometriára. Az elméleti fizikusok ma is foglalkoznak a tér szerkezetével, egyáltalán milyen a tér, amelyben élünk? Legújabb szenzáció az, hogy bár „*lokális méreteken*” a térnek görbülete van, kozmikus méretekben azonban a tér mégis, a hibahatáron belül, euklideszinek mutatkozik! Ez Szalay Sándornak, a Johns Hopkins Egyetem professzorának személyes közlése (l. Prekopa András, Bolyai János forradalma, Természet Világa 2002. szept. 396. old.). A hiperbolikus geometria felfedezése nagy hatással volt pl. Escher művészetére is.

**H. Temesvári Ágota
Horváth Jenő**

Kitüntetés

Veszprém megye Közgyűlésének elnöke 2003. április 29-én *Schneider Ferenc* erdőmérnöknek Veszprém megye, különösen a Balaton-felvidék fásításáért, a természetvédelemért és a fiatalok szakszerű képzése során kifejtett tevékenysége elismeréséül a PRO COMITATU díjat adományozta.

Gratulálunk.”

◆ ◆ ◆

Kiállítás

2003. március-április hónapban az Agro-Savaria napok keretében az Oladi Művelődési Központ Galériájában *Dedinszky Márta, Seres Erzsébet, Kovács Tibor, Recskó Béla* és *Ignác Magdolna* természetfestők alkotásaiból rendeztek kiállítást.

A tárlatot *Dabis Gábor* a Vas megyei Vadászkamara alelnöke nyitotta meg.

◆ ◆ ◆

Videofilmek

Az FVM Oktatási, Kutatási és Fejlesztési Főosztály támogatásával a vadgazdálkodók munkáját elősegítő szakmai videofilm/sorozat készült el, Élőhelyfejlesztés és vadgondozás apróvadászterületen /98 perc/, valamint Élőhelyfejlesztés és vadgondozás nagyvadászterületen /90 perc/ címmel. A filmek a vadgazda egész éves feladatait veszik számba az ország legelismertebb szakembereinek tolmácsolásában az egyszerűen használható vadlétszámbecslési módszereken keresztül – mint pl. az éjszakai lámpás létszámbecslés stb. – az élőhelygazdálkodási feladatokon, a vadegészségügy kérdésein át egészen a vadászatokig. Ugyancsak elkészült a vadászat gyakorlata c. videofilm /60 perc/, amely a vadászat szemlélyi feltételeit, az egyéni vadászatok hangulatát, valamint téli apróvadászatot illetve vaddisznóhajtást mutat be. Jelenleg készül a Környezetvédelmi Minisztérium KAC támogatásával a Természetvédelem és vadászat c. film.

A videofilmek megrendelhetők: Kommunikáció-Natura BT.
1145 Budapest, Szugló u. 5.
tel./fax: 222-4539,
dr. Ignác Magdolna

◆ ◆ ◆

„Az Ipoly Erdő Rt. balassagyarmati központjába, a szakmai információs rendszert működtető munkatársat keres.

Kiemelt feladatok:

A Társaság szakmai informatikai rendszerének működtetése és fejlesztése, kapcsolattartás az erdészetekkel.

A cégvezetéssel közösen megfogalmazott fejlesztési igények és irányok képviselője. Folyamatos kommunikáció a rendszergazdával és a programozóval.

A szakmai folyamatok elemzése, azok gazdasági hatásainak, következményeinek vizsgálata – együttműködés a Társaság kontrolling rendszerével. Részvétel a vezetői információs rendszer megalkotásában és fejlesztésében, a gazdálkodás tervezésében.

Feltételek:

- Okleveles erdőmérnöki végzettség.
- Informatikai érdeklődés és felhasználói szintű ismeret.
- Legalább két éves erdészeti műszaki vezetői gyakorlat.
- 25-30 év közötti életkor.

A térségben versenyképes jövedelmet biztosítunk. Lakásmegoldás meg egyezés szerint.

Jelentkezni Barton Gábor igazgatási főosztályvezetőnél lehet, az alábbi címen:

Ipoly Erdő Rt. 2660 Balassagyarmat, Bajcsy-Zs. u. 10.
Tel.: 35/300-089; Fax: 35/301-424;
e-mail: ipert_human@freemail.hu

Miről írtunk 100 éve?

Erdészeti Lapok 1903. évfolyam

Január

Csemey Győző kir. alerdőfelügyelő: Közérdekű erdősítések jutalmazása (36 – 40. p.):

Szemelvények az 1886. évtől az országos erdészeti alpból közérdekű erdősítésekre elnyerhető jutalom pályázati feltételeiből:

„Az erdősítésnél nem annyira az a fődolog, hogy az mintaszerű legyen, mint inkább az, hogy általa valamely kopár vagy vízmosásos terület talaja javíthatóságát illetve megköthetőségét, s ezáltal közgazdasági szempontból hasznos munka végeztesse.”

Főfeltétel, hogy a birtokos az ilyen közérdekből beerdősített területet *jövőben is állandóan erdőképpen kezelje*. Állami pénzsegély az ilyen erdősítésnél nem használható fel, de állami ingyen csemeték elnyerésére a birtokosnak van igénye.”

Február

Bund Károly: Alkalmas-e a bükk utcaburkolatnak? /Befejező közlemény (144 – 151. p.):

Az Országos Erdészeti Egyesület már 1885-ben – Székházépítésünk idejében, különös tekintettel arra, hogy az Alkotmány utca akkor még földút volt – javasolta a fővárosnak, hogy jelesebb utcáit fakockával burkolja. Erről írt tanulmányt Bund Károly Egyesületünk akkor titkára a fenti címen. Többek között az alábbiakat írja:

„... óhajtanónak tartjuk, hogy a bükkfaburkolattal a fővárosnak *több, különféle forgalmú* utcájában *szigorú ellenőrzés alatt álló* kísérletek tésessenek. Ha ezek költségeit a főváros saját érdekében nem vállalná el, van a bükkfakérdés annyira országos érdekű, hogy az állam eszközöltesse az erdészeti kísérleti állomás és más illetékes műszaki közegek közbejöttével e kísérleteket.”

Március

Földes János: Adalékok az ákác ismeretéhez /Befejező közlemény/ (245 – 261. p.)

A szerző a sík vidéki erdősítések nehezkes előrehaladásának okaira az alábbi érdekes idézetet hozza:

„Nem csodálkozom – írja Duka Marczel a „Földm. Érdekeinkben” 1878. 19. sz. – a Felföld emberén, mert annak erdejében van még fa; nem csodálkozom az Alföld köznépén, mert benne megvannak még a nomád élet nyomai, ő

nem szereti a fát, mert a szabad mozgásban gátolja, de nagyon csodálkozom a mívelt földbirtokosok többségén, kik nem akarják azt a hasznot élvezni, melylyel birtokaik befásítás folytán majdan ingyen nyújtani hivatva vannak.” Persze Földes János a továbbiakban megjegyzi:

„Ezzel az indolentiával tényleg csak az ákác küzdött meg, mely annál jobban nő, minél inkább vágják, sőt mintegy bosszúból az irtásért sokkal nagyobb területeket foglal el ...”

Április

Ditrói Csiby Lőrincz (311 – 314. p.)

1903. március 23-án halt meg Ditrói Csiby Lőrinc m. kir. erdőtanácsos, akadémiai tanár. Az erdészeti szakoktatás egyik jeles tanárát, az Országos Erdészeti Egyesület pedig köztisztületben álló választmányi tagját veszítette el. Irodalmi munkássága az Erdészeti Lapokban megjelent önálló közleményein kívül találmányainak: összeadó gépének, több delectum nélküli szögrakónak, egyetemes felrakó műszerének és mérőműszerének ismertetésére, a Pallas lexikon erdészeti cikkeinek a megírására, az Erdészeti Műszótár szerkesztő bizottságában kifejtett munkásságára terjedt ki. Az Országos Erdészeti Egyesület bízta meg az Erdőrendezéstan II. és Sobó Jenővel egyetemben a Vízépítéstan kézikönyvének megírásával.

* * *

Ajtay Sándor: A kopárok erdősítéséről (326 – 329. p.)

Ajtay Sándor ezen tanulmányában az erdészetnek egyik nagy és legnehezebb feladatát „úgy a jelenben, mint a jövőben is” a kopárok beerdősítésében látta.

„megindult akció a kopárok erdősítésének országos szervezésével. A kormány sokat tesz az ügy érdekében. Csemetét ad ingyen. Pénzsegélyt nyújt. Adót elenged. Sikerült erdősítésekért jutalmakat osztogat. Maga vásárol meg kopár területeket beerdősítés céljából.”

Május

Egyesületi Közlemények (485 – 495. p.)

Az Országos Erdészeti Egyesület 1903. évi április hó 25-én tartott rendes választmányi ülésének jegyzőkönyvéből:

„VI. A titkár bemutatja a *Faragó Béla* zalaegerszegi magpergető tulajdonos által beküldött következő alapítványi oklevelet: Én alul is írt Faragó Béla azon jóindulatú támogatásnak némi viszonzásul, a melyben a magyar erdészközönség zsenge hazai iparvállalatomat kezdetétől fogva részesítette, a Magyarország és társországi területén alkalmazott „Erdősítetek és erdészeti altisztek árvái” segélyezésére csekély tehetőségemhez képest ... szerény alapítványt létesíték.”

A dokumentumokat kifürkészte, válogatta és lejegyezte:

Riedl Gyula és dr. Sárvári János

Winkler András:

Üzenet az ereknek (Sopron 2002)

Winkler András újabb kötetét aligha sorolhatjuk a hagyományos versek gyűjteményei közé. Rövid gondolatok, rímekbe szedett aforizmák sorozata ez inkább. A játékos ember aranyló derűje sugárzik belőle. A professzori komolyságot csipetnyi hamiskás mosollyal megszakító villanásokat olvashatunk, örömteli játékot a szavakkal. (Lásd EL. áprilisi szám.)

A szerzőnek remek érzéke van a tömör előadáshoz. De a játékos kifejezés-mód mögött szomorú drámaiság is lapul.

Némelykor egy-egy parlagi szó is felbukkan a kötetben. Bizonyossága annak, hogy a kötet elején bemutatott atyai in-

telem – mint ez lenni szokott – itt sem fogant meg. Az ízig-vérig gentleman apa csak barátok között tartotta ezeket helyénvalónak. Mi bocsássuk meg ezt a szerzőnek! Írásait barátai forgatják.

Puskaporos időket élünk. Borult egek szürkesége nehezedik lelkünkre. Jótett művel, aki szellemes gyűjteményével jókedvet varázsol az arcokra.

A kis kötet művészi értékét Mészáros György versekhez igazodó, tetszetős tollrajzai növelik. A szerkesztést a szerző fia, Dániel vállalta.

Vegyük hát kézbe Winkler András újabb kötetét. Hétköznapjaink lesznek általa színesebbeké és életünk derűsebbé!

Dr. Szodfridt István

Aki posztumusz könyvével erdészettörténetet írt

Emlékező recenzió Barthos Gyula születésének 120 éves évfordulója alkalmából

Több mint másfél éve már, hogy megisztelő felkérést kaptam dr. Oroszi Sándor kollégámtól. Elküldte számomra Barthos Gyula: Erdészüdv, vadászüdv! című könyvének vaskos kéziratát, azzal a céllal, hogy tekintse át olyan valaki is, aki személyes közelségben állt a szerzővel.

Jómagam, kezdő erdőmérnökként, 1963 nyarán, negyven éve kerültem Nagykanizsára. Itt ismertem meg a rendkívül tiszteletre méltó, nyolcvanas éveinek elején járó, gyémántdiplomás erdőmérnököt, mellesleg országosan is elismert ornitológust, Barthos Gyulát.

Szaktám mellett talán a fiatalságonak és a történelem iránti érdeklődésnek köszönhettem, hogy hamar bizalmába fogadott a sokak számára távolságtartónak tűnő, bölcs humorú, szikár öregúr.

A sors különös kegyének tartom, hogy számtalan estébe hajló délutánon élvezhettem lebilincselő elbeszélését a romantikusan szép, de férfiasan nehéz retyezáti erdőtisztítási életéről, a Déli-Kárpátok titokzatos világáról, az egész élet-szemléletét meghatározó, kárpáti „nagy kaland”-ról, és nem utolsósorban a Nagykanizsa környéki erdők már akkor lassan feledésbe tűnő múltjáról.

Ma sem tudom az okát, de nem kérdeztem meg: miért nem írta meg nem mindennapi szakmai tapasztalatait és élményeit könyvben is.

Nos, majd negyven esztendő múltán – a kézirat megérkezése után – kaptam meg meghatottan a képzeletbeli választ: igenis megírta ő a vele történeteket, és nemcsak a retyezáti erdészkedését, a hallatlanul izgalmas vadászkatákat, hanem előtte a szegényesen is gondtalan és csodálatos selmeci diákéveket, majd a kárpáti évek után menekülését Erdélyből, azután a herceg Batthyány–Strattmann László nagykanizsai erdőhivatalának élén eltöltött negyedszázad említésre méltó eseményeit, és hát az örök, nagy szerelmet, a hét évtizednyi madártani megfigyeléseit is.

Visszagondolva nem nehéz belátnunk, hogy egy grófi uradalmi főerdész, majd hitbizományi hercegi főerdőmester visszaemlékezéseinek ki-

adása 1945 után – bár próbálkozott vele – szóba sem jöhetett.

Ilyen előzmények után 2002 őszén az erdészársadalom számára teljesen váratlanul – posztumusz műként – az Erdészettörténeti Közlemények kiadványaként dr. Oroszi Sándor szerkesztésében megjelent Barthos Gyula: Erdészüdv, vadászüdv! című, impozáns könyve.

Magának a 800 oldalas, hatalmas műnek az anyaga évtizedeken át hányatott sorsú, feldolgozatlan, részben hiányos hagyatékként került a Magyar Mezőgazdasági Múzeumba. Itt talált rá a szerkesztő, aki értő és féltő szeretettel vette gondozásába az erdészettörténeti szempontból több vonatkozásban is hézgapótló, felbecsülhetetlen értéket. Ezután két hosszú év kutató, gyűjtő, majd rendkívül alapos szerkesztői munkájának köszönhetően, végre közzékinccsé válhattak egy széles látókörű, sokoldalúan felkészült, kutató típusú erdész szakember, egyben szenvedélyes vadász és jeles ornitológus munkásságának, élményvilágának főbb mozzanatait, szakszerűen hiteles naplójegyzetei, megfigyelései, feljegyzései és fennmaradt levelezése.

A könyv bevezető részéből kiderül, hogy a Zala vármegyei Nagykanizsán, 1883. június 30-án született szerzőt már kora fiatalságában rabul ejtette az erdő, a vad és a madárvilág együttesének olthatatlan szeretete. Így természetes volt, hogy útja 1901 őszén, a piaristáknál tett érettségije után, a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia erdőmérnöki szakára vezetett. Életének ettől a meghatározó időpontjától és eseményétől követhetjük nyomon lebilincselő visszaemlékezését, amely a magyarság XX. századi, nemzeti tragédiákkal terhes korszakain ível át, benne az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó két évtizedével, a trianoni traumával, majd a két világháború közötti negyedszázaddal, s végül a számára különösen is fájdalmas, 1945 utáni idegen világgal.

A szerző a gyakorlati idejének letöltése után, 1906-ban kapott erdőmérnöki oklevelet, s ezen a ponton avatja be az olvasót élete akkori nagy elhatározásába, a nagy kihívásba, nevezetesen –

tudományos állásajánlatokat elhárítva –, elfogadta a Déli-Kárpátok retyezáti hegytömbjében megbúvó, gróf Kendeffy uradalom erdőbirtokának Malomvízen megüresedett főerdészi posztját.

Ez a lépése nemcsak az ő számára jelentett különleges szakmai élményt, hanem visszaemlékezései kapcsán, közvetve számunkra is. A pályája legelején álló fiatal erdőmérnököt a teljesen ismeretlen világ zord természeti körülményei és a mindennapi élet hasonlóan mostoha viszonyai, napló vezetésére, feljegyzések írására készítették. Ennek köszönhetjük, hogy egy szakmailag felkészült, művelt, jó tollú erdőtiszt hiteles leírása alapján, megismerhetjük a XX. század első évtizedeinek kárpáti erdőgazdálkodását, s a korabeli gazdasági körülményeket, mintegy kortörténeti és szociológiai leírását adva a Retyezaton élő és dolgozó sokszínű nácio igénytelenül küzdelmes, nehéz életének. Mindez felbecsülhetetlen értéke a könyvnek, hiszen ilyen színvonalas és részletes leírást sem előtte, sem utána nem találunk erről az időszakról erdészeti irodalmunkban.

A szerző nem titkolja, hogy ízig-vérig erdőművelő, aki a szakmai igényességétől áthatva, döbbenettel konstataálta a Retyezaton a nagy fakitermelő cégek által hátrahagyott és elgyomosodott ezerholdas tarvágásokat. Ő Selmecen a híres professzoroktól nem ezt tanulta, ezért is szenvedélyesen izgatták a magashegységi erdők megőrzésének kérdései, az ottani erdőfelújítás rendkívüli nehézségei.

Könyvében összehasonlításokat tesz a dél-dunántúli erdőkkel, ahol aránylag rövid időn belül is sok változás történhet. Ezzel szemben a kárpáti erdőkben a természeti tényezők szinte semmit sem változnak. Az mindenesetre megelégedéssel töltötte el, hogy a kárpáti erdők ellenálltak a rovarkárnak és a széldöntésnek, nem úgy, mint az „ithoniak”, vagy a nyugat-európai fenyőerdők. Ahogy írja: „...a retyezáti fenyőerdőség egészében biológiai értelmezésben is egészséges volt.”

Barthos Gyulának a román megszállás után – családjával egyetemben – menekülnie kellett Erdélyből. Szerencsésé-

re szülővárosában, Nagykanizsán, váratlanul álláslehetőség várta a herceg Battyhány-Strattmann László Hitbizomány erdőhivatalánál. Az 1919 elejétől kezdődő negyedszázadnyi időszakába is beavatja az olvasót, de erről a korszakáról inkább igen gazdag madártani megfigyelései, naplószerű feljegyzései, vadászati jellegű írásai és levelezése tanúskodnak.

Barthos Gyula erdőtisztai életének mindenkor elválaszthatatlan része volt az etikus vadászemberi magatartás. Szenvedélyes vadász volt, azonban mi sem állt tőle távolabb, mint az esztelen öldöklés. A vad szeretetéből adódóan egyes vadgazdálkodási, főleg vadtelepítési kérdések is felettebb izgatták a fantáziáját.

A könyvnek – a vadászolvasók nagy öröme – több mint harmadnyi részét ölelik fel a vadászati témájú írások. Különösen a retyezati tizenkét éve ajándékozta meg a szerzőt hallatlanul izgalmas vadászélményekkel. Írói vénája, mondatfűzései, az élmények képszerűsége legkifejezőbbben itt mutatkozik meg. Csodálatos, ahogyan az olvasó is átérezheti azt a hatalmas feszültséget, amely a bátor vadászember minden porcikáját átjárja, legyen szó akár a medvékkel, akár a mindenre elszánt orvvadászokkal való találkozásáról.

Barthos Gyula a retyezati vadászparadicsomból – élén az európai hírű zergeállománnyal és a medvékkel – csupán a dél-dunántúli lombos erdők „királyát”, a szarvast hiányolta, amelyet annyira tiszteletben tartott, hogy a nevével legszívesebben nagy kezdőbetűvel írta volna. Vadtelepítő, kísérletező kedvét itt is megismerhetjük, ugyanis Dél-Dunántúlról 21 tenyészállatot hozatott, de végül is terve nem járt sikerrel.

Öröme a Déli-Kárpátokban, a madárvilág rendkívül gazdag volt, így a tucatnyi év alatt ritka állatfajokat is megfigyelhetett.

Feltétlenül említést érdemel és a könyv egyik kuriózumaként tarthatjuk számon a szerzőnek különleges emberekkel való érdekesítő találkozásait a Retyezaton, amelynek köszönhetően olyan neves emberekkel ismerkedhetünk meg, mint Nopcsa Ferenc, az „üstökös fényű tudós”, aki később a Magyar Királyi Földtani Intézet igazgatója lett, vagy Maderspach Viktor, a híres sportvadász és neves vadászíró.

A könyvnek szintén ritka különlegessége a mellékletben közölt lőjegyzék. A majd hat évtizednyi idő alatt – 1895–1951 között –, az általa számolt

Archív fotó az 1958. évi *Az Erdő szaklapból*. A nyíl Barthos Gyulát jelöli.

harmincezernél is több állatot tartalmazó lőjegyzék zöme 207 madárfajból tevődik össze, amelyek széles körű ornitológiai munkásságához szolgáltatott vizsgálati anyagot.

Barthos Gyula joggal büszke rá, hogy diplomájának átvételekor, 1906-ban az ornitológusok már „jegyezték” a nevét, s 23 éves korában olyan nagy megtisztetés érte, hogy Herman Ottó, a kiváló tudós és vezető, asszisztensnek hívta meg a Magyar Királyi Ornitológiai Központba. Ha akkor elfogadja az állásajánlatot, ma bizonyára szegényebbek letünk volna e nagyszerű könyvvel, vagy gazdagabbak egy főállású, jeles ornitológussal. Isten útjai kifürkészhetetlenek.

A szerző ornitológiai vizsgálatairól megtudhatjuk, hogy azok elsősorban a madarak élővilági szerepére, elhelyezkedésükre, vonulásaikra, táplálkozásukra vonatkoznak. Vizsgálati területei földrajzilag is igen változatosak voltak, hogy csak a Retyezatot, a Nagykanizsa környéki erdőket, mezőket, a Kis-Balaton, vagy éppen a Baláta-tó ősi lápvilágát említsük.

Ornitológiai munkásságának igen jelentős érdeme, hogy korát megelőzve foglalkozott a dél-zalai erdők biológiai erdővédelmének kérdéseivel, s nagyon sok ma is helytálló észrevételt tett. Országosan is úttörő szerepe van ezen a téren.

A könyv hatalmas ornitológiai munkásságának csak töredékét öleli fel. Hét évtizednyi vizsgálódásainak eredményeit döntően különböző szaklapokban közölte. Csak a fellelt madártani jellegű cikkeinek száma is közelíti a kettőszázat.

Említsük meg azt is, hogy a szerző a hazai gyakorlatot jóval megelőzően foglalkozott az erdősávok és fasorok, a zöld folyosók fontosságával, s felhívta a

figyelmet azoknak a madárvilág életében betöltendő egyre nélkülözhetetlenebb szerepére.

Barthos Gyula nagy ívű munkásságának középpontjában mindig a természet végtelen szeretete és védelme állt. Jó példa erre, hogy már 1920-ban felvette a Kis-Balaton nemzeti parkká váló nyilvánításának gondolatát. Kaán Károly mellett őt is erősen foglalkoztatták az ifjúság természetszeretetre való nevelésének kérdései. Messzelátó felismeréseikért joggal soroljuk az első magyar természetvédők közé.

A könyv kiadásával, s annak előzményeivel dr. Oroszi Sándor óriási feladatra vállalkozott, s elévülhetetlen érdeme, hogy ilyen színvonalasan szerkesztett, kiegészítésekkel, jegyzetekkel, részletes magyarázatokkal ellátott, becses értékű, remek erdészettörténeti kiadvánnyal letünk gazdagabbak. Köszönet érte! Azt hiszem, nagyon súlyos hiba lett volna, ha a hatalmas Barthos-anyag a jótékony feledés homályában marad.

Úgy gondolom, hogy a posztumusz könyv utólag méltó és megérdemelt elégtétel a szerzőnek, akinek a neve és műve kitörölhetetlenül bekerült a magyar erdészettörténet képzeletbeli aranykönyvébe.

Legyen e vázlatos és utólagos recenzió egyben köszöntés és főhajtás a 120 éve született magas felkészültségű, határozott és következetes emberi-erkölcsi tartású, mélyen haza- és erdőszerető erdészszakember emléke előtt, sugallva azt, hogy erdészszakmunkáink megőrzött gondolataiból – ahogyan Barthos Gyulából is – mindenkor erőt és követendő példát meríthetünk.

Dr. Baráth László
Nagykanizsa

A nekrológok terjedelmi és stílári okok miatt szerkesztett formában jelennek meg. Kérjük a mellékelt fényképek hátuljára ráírni a nevet, hogy ne fordulhasson elő keveredés.

Ézúton kérek szíves és megértő elnézést a Bulyovszky Miklós és Péter Ferenc hozzátartozóitól, mivel az áprilisi számban Bulyovszky Miklós fényképe Péter Ferencről szóló megemlékezéshez került.

Ugyanígy Pagony Hubertéktől, akinek neve alatt a (1925–2002) a helyes szám.

Köszönettel: Pápai Gábor

Bulyovszky Miklós (1919–2002)

aranyokleveles, Pro Silva Hungariae-díjjal
kitüntetett erdőmérnök

Az 1943-ban valetált, ma már kis híján gyémántokleveles bánya-, kohó- és erdőmérnökök szomorú szívvel búcsúztunk Miklós barátunktól.

1919. december 17-én Edelényben született értelmiségi családban. 1938-ban a sárospataki református gimnáziumban érettségizett, s 1944-ben Sopronban szerezte meg erdőmérnöki oklevelét.

Szakmai pályafutását a Miskolci Erdőgazgatóságon kezdte, ahol – többek között – a ládi fűrészüzem vízhűtőtornyát ő tervezte.

Aztán a Bustyaháza Erdőgazgatósághoz helyezték át, majd 1944 októberében bevonult katonának, és 1944 karácsonyán több ezer mérnöki oklevéllel rendelkező karpaszományos honvéddel együtt kivitték Németországba. Angol fogságba került, s onnan 1946 májusában került haza.

A háború után a Váci Erdőgazgatósághoz kapott beosztást. Tevékeny, gazdag, de meglehetősen hányatott életpályája itt kezdődött. Két évig Márianosztrán, majd Börzsönyirtápusztán dolgozott mint erdőgondnok. Életpályájának ez volt a legszebb, örömteli, boldog időszakra. A Börzsöny szerelmese lett.

1950-ben a Salgótarjáni Állami Erdőgazdasághoz helyezték át, s 3 évig annak a főmérnöke volt. 1953-ban a Miskolci Erdőgazdasághoz került, s ott 5 éven át a Bánnyabükki Erdészeti vezetőjeként dolgozott. 1958-ban a Keletbükki Állami Erdőgazdaság központjában, majd – az átszervezés után – 1968-ban az Erdőrendezőszéknél erdőfelügyelői beosztást kapott.

1969. év elején áthelyezték a MÉM Vadászati és Vadgazdálkodási Főosztályára és ott dolgozott 1980. januári nyugdíjazásáig. E 10 év alatt több sajátos erdőgazdálkodási eljárást dolgozott ki.

Pályafutása során több jelentős újítással is gazdagította szakterületét. Ilyen volt például a nagyvadászjárműlátsra és a rönkvontató hüvely alkalmazására vonatkozó javaslata.

Nyugdíjazását követően az ország egész területére kiterjedő erdészeti és vadászati igazságügyi szakértői munkát végzett.

Összesen mintegy 240 darab szakértői véleményét készítette.

2000 szeptemberében, 57. évfolyam-találkozómonk még velünk volt. Jókedvvel, nagy örömmel jött velünk a pilisi és börzsönyi kirándulásra, ifjúkori éveinek szép emlékü színhelyére. 2002. szeptember 27-én rövid szenvedés után minden élők útján végleg elment közülünk. Utolsó útjára, saját kérésére, csak közvetlen családtagjai kísérhettek el. Így mi csak most, megkésve, fájó szívvel búcsúztunk Tőled! Isten Veled! Űdv az erdészeknek!

Halász Aladár

Gergely József (1934–2003)

1934. október 2-án Arlón született. Édesapja is erdész volt és az alföld fásítására á t v e z é n y e l t é k Fábiansbestyénre, így az egész család is költözött. Ő az általános iskolát itt végezte el, és a Szentesi Mezőgazdasági Technikumban kezdett tanulni. Közben újabb költözés 1949-ben Sándorfalvára, majd 1953-ban ide, Sövényházára, a Pusztaszeri majorban lévő erdészházba, mert akkor még így vezényelték az erdészeket egy-egy helyre.

A Mezőgazdasági Technikumot 1952-ben elvégezve a Sándorfalvi Géppállomáson helyezkedett el. Innen vonult be sorkatonai szolgálatra, akkor még 3 évre.

1956-ban sorkatonaként élte meg a forradalmat. Mint rádiós, folyamatosan tudta, hogy mi történik az országban, így tartott kapcsolatot a szülői házzal is.

1956-ban meghalt édesapja, és így leszerelés után az erdészetnél helyezkedett el, mert az özvegy édesanyja mellett két kiskorú leánytestvérének az eltartásáról, tanítatásáról is gondoskodnia kellett, aminek testvéri szeretettel eleget tett.

Nagyon jó erdész volt, de ha pedagógus lett volna, akkor is kiváló szakemberként tudta volna tanítani, nevelni a rábízott gyerekeket.

Pályáját, munkásságát 1979-től ismerem. Az Ópusztaszeri Csemetekertet és mellette erdészkerületet vezetett. Lelkiismeretesen, pontosan dolgozott.

1991-ben Sopronban az Erdészeti Egyesület 125 éves jubileumi közgyűlésén szakmai kitüntetésként a korábbi jó munkáját ju-

talmazó kitüntetések mellett az egyik legnagyobb szakmai elismerést, a „Kaán Károly” díjat is megkapta.

1992-ben ment nyugdíjba.

1994-ben önkormányzati választáson megválasztották képviselőnek.

Olyan ember volt, aki tudott élni a vallása törvényének parancsai szerint, tisztelte felebarátját, így megbecsülést vívott ki magának.

Elhoztunk a csemetekert általad nevelt zöldellő fenyőiről egy-egy ágat, hogy ezzel búcsúzzunk el tőled.

Nyugodj békében, Jóska bácsi!

Sere Ferenc

Kotlár Károly (1930–2003)

Kotlár Károly erdőmérnök, múzeumi főosztályvezető életének 73. évében, 2003. március 19-én elhunyt.

Szegeden született 1930. október 11-én. Alsóbb iskoláit a pestszenterzsébeti

elemiben, illetve a Kossuth Lajos Gimnáziumban végezte. Érettségi után felvételt nyert a Budapesti Műszaki Egyetem Bányá-, Kohó- és Erdőmérnöki Karára Sopronba, ahol 1953. december 15-én, az erdőgazdasági szakon mérnöki oklevelet szerzett. 1971. január 1-jétől a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban dolgozott. Kezdetben, mint tudományos főmunkatárs, részt vett a Vadászati Világkiállítás szervezési munkáiban, 1972-től az Erdészeti-Vadászati Osztály osztályvezetője, 1977-től főosztályvezetője volt. 1991-ben nyugdíjazták.

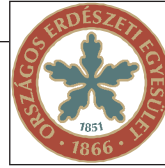
Nevéhez elsősorban több tucat hazai és külföldi, nagysikerű vadászati kiállítás rendezése fűződik (Budapest, Pécs, Szabadkígyós, Kiskunhalas, Bécs, Plovdiv, Nyitra, Nürnberg... stb.). Legjelentősebb munkája azonban a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban, 1987-ben megnyílt állandó vadgazdálkodási-vadászati kiállítás forgatókönyvének megírása és annak rendezése volt. Gyakorlati ember lévén nem volt grafomán, ezért keveset írt. Szívesen foglalkozott a vadászpuskák fejlődéstörténetének kutatásával, mely témakörben néhány írása a NIMRÓD vadászújságban is megjelent.

Hirtelen ment el közülünk, de barátai emlékezetében tovább él. Kotlár Károly földi maradványait április 5-én, a márianosztrai temetőben helyezték örök nyugalomra. Béke poraira!

Oroszi Sándor

Sopronban tavaly végzett környezetmérnök nő (végzős vadgazda mérnök) állást keres, lehetőleg Budapesten vagy környékén.

06 30 313 6750

JEGYZŐKÖNYV

készült az Országos Erdészeti Egyesület Elnökségi üléséről.

Vadas Jenő Erdészeti Szakiskola és Kollégium hivatalos helyiségében
Mátrafüred, 2003. március 14. 10 óra

Cserép János elnök köszöntötte a megjelenteket, az elnökség tagjait és a meghívottakat. (Megjelentek: *Duska József* alelnök, *Apatóczy István* technikus alelnök, *dr. Péti Miklós* magánerdőért felelős alelnök, *Puskás Lajos*, *Csiba Imre*, *Pallagi László* régióképviselek, *Kolozsvári Ákos* FB elnök; kimentését kérte: *Firbás Nándor*, *dr. Markovics Tibor*, *Molnár György* régióképviselek, *dr. Szikra Dezső* Erdészeti Lapok SZB elnök; meghívottak közül megjelentek: *Schmotzer András* a Vándorgyűlés technikai szervezője, *Simon László* az erdészeti szakiskola igazgatója, *Ormos Balázs* főtitkár, *Pápai Gábor* főszerkesztő, *Mester Gézané* titkárságvezető). Az elnökség hét fővel határozatképes.

Cserép János elnök köszöntötte a megjelenteket, bejelentette a napirendi pontokat, melyekkel az elnökség egyetértett, majd átadta a szót *Simon László* igazgatónak, aki ismertette a Vadas Jenő Erdészeti Szakiskola és Kollégium működését és felkészülését a Vándorgyűlés résztvevőinek fogadására.

Ezt követően *Schmotzer András*, a Vándorgyűlés technikai szervezője kapott szót. *Schmotzer András* részletesen ismertette a programot, melyet az elnökség megvitatott. Cél egy baráti és a tagság igényei szerint mérsékelt költségű szakmai rendezvény megszervezése. A Vándorgyűlés szakmai programjai az EGERERDŐ Rt., a Bükk Nemzeti Park, az ERTI és a Szakiskola területén és közreműködésével történik, az Egyesület programjában meghirdetett szakmai összetartozást erősítve. A szakmai programok a Mátrafüredi és a Parádfüredi Erdészet területén kerülnek lebonyolításra, a baráti találkozók pedig Mátrafüreden, 2003. július 4-én. A Küldöttközgyűlés helye Gyöngyös, Mátra Művelődési Központ, 2003. július 5-én. A Vándorgyűlés létszáma 600 főben került meghatározásra. Az elnökség kéri a helyi csoportok és szakosztályok vezetését, hogy a Vándorgyűlésre utazók közé vegyék fel a nyugdíjas kollégákat is. A Vándorgyűlés központi témája az erdészeti közösségkapcsolat köré szerveződik. Ezzel kapcsolatosan megrendezésre kerülő műsor kb. egy óra időtartamú

legyen, a szükséges PR. munkát *Duska József* alelnök és *Pápai Gábor* főszerkesztő végezze, a szervezési munkában *Ormos Balázs* főtitkár vegyen részt, mondta ki az elnökség. A Vándorgyűlésen lehetőséget kell biztosítani az erdészeti szakkönyvek árusítására is. A Vándorgyűléshez kapcsolódó téma a Díj Bizottság megújítása. A dél-dunántúli régió javaslatlalt élt személyek vonatkozásában és a régióképviselek bizottságba való delegálása mellett érvelt. Az elnökség nem tudott egységes álláspontot kialakítani, ezért határozatban foglalta a tennivalókat.

1/2003. (márc. 14.) sz. határozat: *Cserép János* elnök gondoskodik arról, hogy a Díj Bizottság a Vándorgyűlésig munkáját végezze. Az elnökség felkéri az Egyesület tagságát, hogy tegyenek javaslatot a Díj Bizottság elnöki tiszterre, valamint a hat fő tagra. A tagok a területükön szakmailag és erkölcsileg elismert személyeket jelöljenek. Régióképviselek személye sem kizárt. A javaslatokat 2003. április 14-ig beérkezően várja az Elnökség az OEE titkárságára. Az elnök és tagok Küldöttközgyűlés általi megválasztása az őszi időszakban fog megtörténni. (A határozatot az Elnökség jelen lévő hét tagja közül hat megszavazta, egy fő tartózkodott.)

2/2003. (márc. 13.) sz. határozat: Az Elnökség úgy döntött, hogy a Kinttétési Szabályzaton változtatni nem kell. (A határozatot az Elnökség jelen lévő hét tagja egyhangúan megszavazta.)

Simon László igazgató elmondta, hogy a Vándorgyűlés időpontjában rendezik Mátrafüreden a Határon túli Magyarok Szabadegyetemét. Javasolta, hogy a két rendezvényen résztvevők egyes csoportjai találkozhassanak egymással.

Az Egyesület magánerdő-tulajdonosok és gazdálkodók érdekképviselete területén tett intézkedéseiről és az időközben történt változásokról *dr. Péti Miklós* alelnök adott tájékoztatást. *Cserép János* elnök elmondta, hogy Egyesületünk befogadó legyen a különböző képviseletek ügyében, így képviselje az

egyént, a magán- és állami erdőt és a nemzeti parkokat is. A magánerdő vonatkozásában felhívta a figyelmet, hogy az Egyesület a törvények értelmében országos érdekképviselet, melyet a Nemzeti Földalap is elismert. Az együttműködést szorgalmazta a MEGOSZ-szal, mert a szervezetükben majd mindenki OEE tag is. A MEGOSZ elnöke találkozózt kért, melyet a két elnökség közös ülése keretében lehet lebonyolítani. Megállapította, hogy nem fogadható el az agrártámogatásban meglévő diszkrimináció, mely az OEE-t kizárja az integrátorok támogatási köréből. Egyesületünkben továbbra is feladat a magánerdő határozott képviselete.

Duska József alelnök javaslattal élt egy új cím, a „Tiszteletbeli örökös elnök” bevezetése ügyében.

3/2003. (márc.14.) sz. határozat: Az Elnökség egyetért a javaslattal, megbízza *Duska József* alelnököt, hogy készítsen előterjesztést a Küldöttközgyűlésnek a „Tiszteletbeli örökös elnök” cím adományozási feltételeiről és személyi javaslatáról. (Az Elnökség jelen lévő hét tagja a határozatot egyhangúan megszavazta.)

Az Egyesület Elnöksége elvi támogatásban részesíti Nagy Csaba: Szép magyar erdők c. készülő fotóalbumát.

Az Elnökség a továbbiakban tárgyalta a helyi csoportoknak, szakosztályoknak, a programjaik megszervezéséhez nyújtandó segítségről, melynek keretében levélben keresi meg Egyesületünk az illetékes szervezeteket (minisztériu-

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

OEE Titkárság
tel.: 201-6293, Fax: 212-7518
e-mail: oee@mtesz.hu
Internet cím: www.oee.hu

mok, oktatási, kutatási stb.) előadások megtartása ügyében. Javaslat hangzott el, hogy a hagyományokhoz híven célszerű volna pályázatokat kiírni könyvek megírása és kiadása ügyében. Az Elnökség várja a javaslatokat. Az OEE honlap további frissítésére is igény van.

Kolozsvári Ákos FB elnök kérte a főtitkárt, hogy röviden adjon tájékoztatást a pénzügyi helyzetről. A főtitkár rövid összefoglalójában elmondta, hogy az Egyesület pénzfelhasználása visszafogott, ütemezett. Továbbra is gondot jelent, hogy az állami pályázatok kifizetése nehézkes, az elmúlt évről több millió Ft még nem került átutalásra. A tagság által igényelt programok megvalósításának finanszírozása biztosított. A Nemzeti Földalappal kapcsolatos teendők rendkívül megnöttek, pénzügyi ellentételezés szükséges. Az Egyesület pénzügyeiről a következő elnökségi ülésen lesz részletesen szó, a közhasznúsági jelentés és tervek elfogadása kapcsán.

Az elnök megköszönte a résztvevőknek a munkát és bezárta az ülést.

kmf.

Ormos Balázs
jegyzőkönyvvezető

Cserép János
elnök

Hitelesítő: **Puskás Lajos, Csiha Imre**

FELHÍVÁS TAGDÍJ BEFIZETÉSÉRE

Felhívom azon Tagjaink figyelmét, akik figyelmét elkerülte, hogy 2003. március 15-ig a 2003. évi tagdíjat be kell fizetni, hogy az Erdészeti Lapokba helyezett csekken kötelezettségüket róják le. A befizetéseket számítógépes nyilvántartásunkban regisztráljuk és nem fizető Tagjainkat levélben értesítjük hátralékukról. Nemfizetés esetén az Erdészeti Lapok küldését felfüggesztjük, ezután Alapszabályunk értelmében kénytelenek vagyunk sorainkból törölni. Intézkedésünket elnökségi határozatban foglaltakra való tekintettel, a többség érdekében tesszük.

Köszönjük azon Tagjaink segítségét, akik az egyesületi tagdíjat határidőre befizették.

Ormos Balázs főtitkár

A Pili Parkerdő Rt. Budapesti Erdészetéhez keresi azt a kreatív, sikerorientált erdőmérnököt, aki az Erdészeti Információs Központban a

tájékoztatói munkatárs

munkakörét betöltené.

Elvárások:

- jó fellépés, kiváló kommunikációs készség
- fogékonyság problémamegoldásra, önálló munkavégzésre
- stressztűrő képesség
- alapos számítógépes ismeretek

Előnyt jelent:

- tárgyalási szintű német/angol nyelvtudás
- saját gépkocsi
- gazdálkodói gyakorlat

Jelentkezni fényképes, szakmai önéletrajzzal postán (1021 Budapest, Budakeszi u. 91.) vagy e-mailben (bakon.g@bp-erdeszeti.hu) lehet. Határidő: 2003. június 5. Információ, kapcsolattartás kizárólag e-mailben!

Erdőleltár

Az ENSZ 1992-es Környezet és Fejlődés Világkonferenciája óta az erdőkkel való fenntartható gazdálkodás, az erdők nyújtotta javak és szolgáltatások jövő generációk lehetőségét sem csorbító igénybevétele és a társadalom erdőkkel kapcsolatos egyre sokrétűbb igényeinek kielégítése az erdészeti ágazat egyik legfontosabb feladatává vált.

A fenntartható gazdálkodás szerves része az erdővagyon, az erdei környezet mennyiségi és minőségi változásainak folyamatos nyomon követése és értékelése. Erre köteleznek az erdészet évszázados hagyományai mellett a XXI. század Feladatai Erdészeti Alapelveiben megfogalmazottak, valamint az Európai Erdők Védelmének Miniszteri Konferenciáin elfogadott határozatok is.

Az Állami Erdészeti Szolgálat az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV tv. 31. paragrafusában, valamint a 88/2000. (XI. 10.) FVM számú rendelet 42. paragrafusának 3-4. bekezdésében foglaltaknak megfelelően elkészítette erdőállományunk állapotáról és

fejlődéséről szóló átfogó elemzését „Magyarország erdőállománnyal, 2001” címmel.

A tanulmány önálló fejezetekben tárgyalja az erdők általános adatait, a termőhelyi viszonyokat, a faállományok jellemzőit, az erdő vadeltartó képességét, az erdő és a természetvédelem viszonyát, erdeink egészségi állapotát, valamint az erdőgazdálkodás 2000. évi teljesítményét. Az elemzést 221 táblázat, 150 grafikon és 19 rásztérkép segíti.

Az ÁESZ és jogelődjei 1970 óta ötvenente készítették átfogó elemzést az ország erdeinek állapotáról. Jelen kiadványunk azonban minden korábbinál részletesebb képet rajzol a hazai erdővagyonról és a lehető legnagyobb mérték-

ben támaszkodik az 1998-ban Lisszabonban elfogadott, a fenntartható erdőgazdálkodás pán-európai kritérium- és indikátorrendszer alkalmazására vonatkozó határozatra. Ez a kiadvány egyúttal az Európai Uniónak az Európai Erdészeti Információs és Kommunikációs Rendszerre vonatkozó jogszabályában foglalt egyes előírás teljesítéseként is értékelhető.

Ára: 5000 Ft

Megrendelhető az ÁESZ budapesti központjában. Tel.: 1-374-3201

Magyarország erdőállománnyai, 2001

Állami Erdészeti Szolgálat

Valétálás 2003. Sopron

Fotó: Facskó Ferenc